

Учора ў Мінск з'ехаліся калектывы ўсіх ляльных тэатраў Беларусі, а таксама госці з Балгарыі, Ізраіля, Ірана, Іспаніі, Расіі і Францыі. Замежная праграма X Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек адкрылася спектаклем “Убю” кампаніі Pupella-Noguès з мястэчка Кен-Фансгрыў, што ля Тулузы. Гастрольны графік французскай трупы распісаны на шмат месяцаў наперад. Як прызналіся аглядальніку “К” заснавальнікі тэатра Жаэль Нагес і Джорджыя Пупэла, доўгае ліставанне з мастацкім кіраўніком фестывалю, галоўным рэжысёрам Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Аляксеем Ляляўскім дапамагло зрабіць немагчымае магчымым: чаканы па ўсім свеце калектывы з'явіліся і перад мінскай публікай.

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Лялькі ў культурным ландшафце

А матарам ляльчанага мастацтва прадставілі трапны па візуальным вырашэнні спектакль, пастаўлены на двух акцёраў. Ды і ўся французская дэлегацыя таксама кампактная: у Мінск разам з рэжысёрам Жаэль Нагес і акцёрам Джорджыя Пупэла прыехалі актрыса з расійскімі каранямі Паліна Барысава, мастак па сцэнічным асвятленні Мір'ям Бертоль і гукарэжысёр Нікаля Кар'ер.

Дэкарацыі занялі ўсяго шэсць-сем скрыняў і змясціліся ў адным невялічкім грузавіку, а ўжо сёння лялькі і рэквізіт зноў спакуюць, каб пераправіць у Іспанію. Аднак за такой мінімалістычнасцю хаваецца ўражальны мастацкі і асветніцкі маштаб. Пастаноўка малой формы раскрыла глыбіню загану прагнага да ўладарства чалавецтва. А сама невялікая кампанія Pupella-Noguès вядомая тым, што арганізавала на поўдні Францыі прызнаны на рэспубліканскім узроўні Цэнтр стварэння, фарміравання і развіцця ляльчанага мастацтва — нездарма іх дзейнасць субсідзіруецца тамтэйшым Міністэрствам культуры і камунікацыі, а таксама Саветам рэгіёна Поўдзень-Пірэнеі і Саветам дэпартаменту Верхняя Гарона.

Заканчэнне —
на старонцы 3.

Рэжысёр і заснавальнік тэатра Жаэль Нагес, гукарэжысёр Нікаля Кар'ер, мастак па сцэнічным асвятленні Мір'ям Бертоль, акцёр і заснавальнік тэатра Джорджыя Пупэла і актрыса Паліна Барысава.

Тэма

КВЭСТ ДЛЯ МУЗЕЙНАГА МАДЭРНІЗМУ

Да Міжнароднага дня музеяў згадаем скансэны розных краін, зазіраем у фондасховішчы і аналізуем фармат традыцыйнай майскай Ночы.

ст. 4 — 5, 12 — 13, 14

Крытычная маса

ПАЛЕСКІ КОСМАС ПРУДКА

“К” паглядзела дзве апошнія прэм'еры ў Купалаўскім тэатры — абмяркоўваем “Талерантнасць” і “Радзіва “Прудок”.

ст. 7

In memoriam

РЭНЕСАНСНЫ ПАЛЁТ ДЭМІУРГА

“К” працягвае серыю публікацый да 85-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі Аляксандра Кішчанкі.

ст. 15

Новыя рэкорды “Славянскага...”

Будучы Міжнародны фестываль мастацтваў у Віцебску зусім не юбілейны, а дваццаць сёмы па ліку, але прыемна здзіўляць і дзівіць публіку будзе так, нібы ён сёлета адзначае круглую дату. Мерапрыемствы, якія складуць яго афіцыйную частку, адбудуцца з 12 па 16 ліпеня, дадатковыя — 7 — 11-га і 17 — 18 ліпеня.

Алег КЛИМАЎ

Агульная колькасць праектаў форуму значна павялічылася. Толькі ў Летнім амфітэатры запланавана 19 канцэртаў, па дзве-тры імпрэзы у дзень чакаецца на іншых пляцоўках. А многія мястэчкі Віцебска аддадуць на “водкуп” не адным толькі рамеснікам, але і вулічным музыкантам, прычым з розных краін. Паколькі ў аснове канцэпцыі фестывалю ляжыць тэма малой радзімы, то яна знойдзе сваё адлюстраванне практычна ва ўсіх выступак артыстаў. Асабліва адсвяткуе форум 80-годдзе кампазітара Ігара Лучанка, якому 6 жніўня споўніцца 80 гадоў, 70-годдзе яго калегі з Расіі Аляксандра Марозава (аўтар “Малінавага звону” і “У краі магноліі” сустраў яго ўжо 20 сакавіка) і 30-годдзе Усесаюзнага фестывалю польскай песні — прабацькі “славянкі”.

Як ніколі масава на форуме будуць прадстаўлены аркестры: тут і бэнды былых югаслаўскіх падданных Эміра Кустурыцы і Горана Брэгавіча, расійскія “Фанограф-Сімфа-Джаз” Сяргея Жыліна, “Вівальдзі-аркестр” Святланы Бязроднай і “Аркестр мары” Алега Меньшыкава (так-так — найпапулярнага акцёра і рэжысёра), і, вядома, беларускі калектыў пад кіраўніцтвам маэстра Міхаіла Фінберга.

Сярод дэбютантаў фестывалю — яшчэ расійскія “зоркі”: гурт “Мумий Тролль”, Цімаці, Міхаіл Галустян, Аляксандр Рэва, якія дадуць сольнікі. Імі ж адзначаюцца старажылы форуму — Мікалай Баскаў, Ірына Алеграва, арт-гурт “Хор Турецкого”. Як звычайна, не застануцца абдзеленымі аматары шансона — іх чакае традыцыйны зборны канцэрт лепшых прадстаўнікоў гэтага жанру. У Лядовым палацы спорту глядачоў парадзе шоу братаў Запашных “UFO. Цырк з іншай планеты” (дарэчы, як інтрыгуюць арганізатары “Славянскага...”, з цыркавымі ёсць дамоўленасць аб тым, што яны павінны ўсталюваць новы рэкорд фестывалю, які занясучь у адпаведную кнігу).

На фэсце плануецца і шырокая выставачная праграма. Да прыкладу, у музеі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча прадставяць праект “Восіп Цадкін. Вяртанне”, які пазнаёміць наведвальнікаў з творчасцю выбітнага французскага скульптара-авангардыста, які нарадзіўся ў 1890-м годзе ў Віцебску. А ў Мастацкім музеі адкрыецца экспазіцыя “Ілля Рэпін. Месяцовая ноч. Работы здраўнёўскага перыяду”.

На сёння на мерапрыемствы “Славянскага базару ў Віцебску” ўжо прададзена больш за пяць дзясят тысяч білетаў, а ўсяго мяркуецца рэалізаваць удвая болей. Думаю, так яно і будзе на самай справе — форум варты таго!

K

Калектыў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі выказвае глыбокія спачуванні намесніку дырэктара па навуковай рабоце і выдавецкай дзейнасці Сушы Аляксандру Аляксандравічу ў сувязі з напаткаўшым яго горам — смерцю бацькі.

Газета **КУЛЬТУРА**

ШТОДТЭНДЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **агладальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КЛИМАЎ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асаюнае месца пражы, зваротны адрас.** Аўтарскія рукпісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. **Матэрыял на правах рэкламы.**

© “Культура”, 2018. Наклад 3 875. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 18.05.2018 у 18.00. Замова 1772. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. Рэспубліканскі Дом друку. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Міражы прышласці і пасткі памяці

17 мая на плошчы Якуба Коласа ў Мінску адкрылася мастацкая выстава. На стэндах адмысловай канструкцыі размешчаны рэпрадукцыі твораў Георгія Скрыпнічэнкі (1940 — 2015) — мастака, чья творчасць трактуецца як беларуская версія сюррэалізму. Гэта чарговая акцыя праекта “Мастак і горад”, які распачаўся сем гадоў таму і сцвердзіўся як неад’емны чыннік культурнай прасторы сталіцы.

Пётра ВАСІЛЕЎСкі /
Фота аўтара
і Паліны КАСМАЧОВАЙ

Арганізатары парупіліся, каб імпрэза атрымалася запамінальнай. Яе аздобілі выступленні артыстаў, якія перавялі ў фармат дзеі верагодны змест некаторых карцін мастака. Прысутных на плошчы віталі прадстаўнікі гарадской улады, культурных устаноў, спонсары праекта. З цёплымі словамі пра свайго калегу звярнуўся да грамады старшыня Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца, Ён нагадаў, што Георгій Скрыпнічэнка быў творцам не толькі ў майстэрні, але і па жыцці, з’яўляючыся своеасаблівай іконай стылю. Ён быў шчыры, адкрыты, шляхетны — і, як усё творчыя людзі, не надта практычны, а некалі і безабаронны, бо меў звычку думаць пра людзей лепш, чым яны часам насамрэч ёсць.

Падборка твораў, што складаюць экспазіцыю, дазваляе прасачыць у асноўных рысах увесь творчы шлях мастака. Да стылю, які сёння трактуецца як ягоная вынаходніцтва, Георгій

Вулічная выстава рэпрадукцый твораў Георгія Скрыпнічэнкі працуе да восені.

Скрыпнічэнка прыйшоў не адразу. Пачынаў ён як традыцыяналіст, хіба з ухілам у містыку. Але з часам звычайныя краявіды і рэчы на ягоных карцінах ўсё болей набываюць фантастычных рысаў. На прасторы палатна спалучаюцца аб’екты і з’явы, якія ў рэчаіснасці побач быць не могуць. Адштурхоўваючыся ад паўсядзённасці, падпарадкаванай рытму завядзёнкі, мастак вырываецца ў прастору невядомага. Мне падаецца, што сталая творчасць мастака спалучала міражы прышласці і пасткі памяці, абстрактнае мысленне і канкрэтыку вобразаў.

Ягоная роля ў беларускім мастацтве 1980-х — 2000-х гадоў параўнальная з тым, што зрабіў Міхаіл Савіцкі ў 1960-я — 1970-я. Міхаіл Андрэевіч увёў у нашу свядомасць досвед розных праяў сусветнага рэалізму, спадар Георгій узбагаціў беларускую палітру сюррэалістычнымі фарбамі. На карцінах Скрыпнічэнкі прасочваюцца матывы Далі, Тангі, Эрнста, Магрыта... Але такое цытаванне класікі ва ўласным тэксце можна знайсці сёння бадай у кожнага прыхільніка сюррэалістычнага метаду. Пры гэтым, Скрыпнічэнка застаецца мастаком тутэй-

Напачатку мая ў межах III Беларускага тэатральнага сезона ў Францыі ў парыжскім тэатры “Атэль” двойчы з аншлагам прайшлі паказы спектакля Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі “Гэта ўсё яна”.

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота з архіва РТБД

Летась пастаноўку французскай публіка ўжо бачыла на адным з самых вядомых у свеце фестывалю тэатральнага мастацтва ў Авіньёне ў пазакурсорнай праграме. Вынік — прыз тэатральнай асацыяцыі TourneSol. Акрамя прэстыжнай узнагароды, беларусы атрымалі захопленныя водгукі прэсы. Прынамсі, газета Vauclose і

Беларуская энергетыка скарыла французцаў

Дзмітрый Давідовіч і Людміла Сідаркевіч.

інтэрнэт-партал ledauphine.com назвалі спектакль “Гэта ўсё яна” самародкам сярод пастановак і акцёрскіх работ фестывалю і дадалі: “Ад талента Людмілы Сідаркевіч і Дзмітрыя Даві-

довіча захоплівае дух. Глыбока ўзрушваюць энергія і натуральныя эмоцыі акцёраў, якія яны перадаюць у залу. Рыхтуецца атрымаць удар у самае сэрца ад гэтай незабыўнай п’есы”.

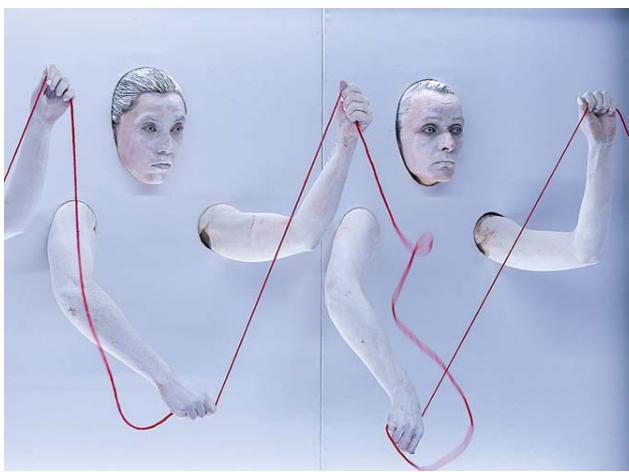
Выступленне калектыву ў Парыжы арганізавала франка-беларуская тэатральная асацыяцыя Demain Le Printemps пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Францыі. У глядзельнай зале можна было сустрэць прадстаўнікоў Парламенту і Міністэрства замежных спраў Францыі, сакратарыята UNESCO, дыпламатычнага корпусу.

Нагадаем, што апошнім часам франка-беларускія сувязі заўважна актывізаваліся — на гастролях у Францыі пабывалі калектывы Вялікага тэатра Беларусі, Купалаўскага тэатра, тэатра-студыі кінаакцёра, а таксама Балетная школа Марыны Вежнавец і іншыя.

K

“Пазалочаныя ілбы” (Гродзенскі абласны тэатр лялек).

“Сёстры Граі” (Мінскі абласны тэатр лялек “Батлейка”).

“Біяграфія” (Тэатр Karlsson Haus, Расія).

Лялькі ў культурным ландшафце

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Карэспандэнты “К” аднымі з першых пазнаёміліся з калектывам з Кен-Фансгрыў яшчэ да фестывальнага паказу. Нягледзячы на доўгі пераезд, французы не змагілі не затрымацца ў фае сталічнага тэатра лялек: Джорджыя Пу-пэла фатаграфавалі экзатычную для еўрапейцаў мазаіку з п’янерскім флэрам, а Жээль Нагес захаплялася памяшканнямі.

— У Францыі свой будынак мае толькі адзін — парыжскі — лялечны калектыв. Астатнія месцішчы на арандаваных невялічкіх пляцоўках, спектаклі граюць часцей за ўсё на сценах драматычных тэатраў, — растлумачыла спадарыня Нагес. — Таму нас сапраўды ўражвае ўсходнеславянская традыцыя ўзводзіць будынкі адмыслова для тэатраў лялек.

У размове з рэжысёрам нечакана выйшлі на вострую праблему, што аб’ядноўвае Францыю і Беларусь: тамтэйшыя лялечнікі таксама паўсюдна сутыкаюцца з успрыманням тэатра лялек як прасторы выключна для дзяцей. Уласна Pupella-Nogues змагаецца з гэтым памылковым поглядам на працягу ўсёй сваёй амаль 35-гадовай гісторыі, прасоўвае тэатр лялек як непасрэдную частку ўдумлівага мастацтва, а не адно забава для малечы. Пры кампаніі створана школа, якая рых-

туе лялечнікаў для работы з рознымі формамі, жанрамі, кірункамі.

Падрабязней пра кропкі судакранання двух тэатральных сусветаў чытайце ў чэрвеньскіх нумарах “К”. Мы ж засяродзімся непасрэдна на фестывалі, бо наперадзе яшчэ тры дні, якія рыхтуюць шмат мастацкіх адкрыццяў для прыхільнікаў дадзенага віду мастацтва. З 1990-га года, калі былі закладзены традыцыйны правядзення форуму, захавалася галоўная канцэпцыя: на роўных прадстаўлены замежны блок і айчынная праграма, у якую ўваходзяць спектаклі кожнага з сямі бе-

ларускіх дзяржаўных тэатраў лялек. Сёлета ў Мінску адначасова можна пабачыць усіх топавых беларускіх рэжысёраў: пасля ўчарашняга адкрыцця пастаноўкай Аляксандра Янушкевіча фестываль дорыць глядачу сустрэчу са спектаклямі Аляксея Ляляўскага, Алега Жужды, Яўгена Карняга, Ігара Казакова, Юрыя Дзівакова.

— Наша краіна можа ганарыцца рэжысёрамі, у прыватнасці, тымі, хто працуе ў тэатры лялек. Усе нам зайздросцяць, бо такой канцэнтрацыі выдатных рэжысёраў-лялечнікаў у адной краіне няма больш ні-

дзе, — запэўніў журналістаў на прэс-канферэнцыі, што папярэднічала фестывалю, яго мастацкі кіраўнік Аляксей Ляляўскі.

Фэст пазбаўлены конкурснай праграмы, але, здаецца, глядач і без гэтага заахвочаны падзеяй, што адбываецца ў сталіцы: білеты на большасць з паказаў даўно раскуплены, на астатнія дзе-нідзе можна выпадкова і засталіся ўваходныя квіткі. Дырэктар фестывалю Яўген Клімакоў задаволены гэтым паказчыкам і падкрэслівае, што так адбылося без задзейнічання неадназначнай практыкі культпаходаў: “Добра,

што кожны сам выбірае, куды ісці. Мы бачым у зале людзей, якім сапраўды цікавыя нашы імпрэзы. Толькі пры такой умове з кімсьці можа адбыцца штосьці падобнае да выпадку, які на маёй па-

мяці адбыўся з Расціславам Янкоўскім. Некалі той прабіваўся на выступленне галандскага лялечніка Хэнка Бурвінкля на нашым фестывалі. Пры тым шалёным аншлагу народны артыст змог ад-

“Убю” (кампанія Pupella-Nogues, Францыя).

шукаць сабе месца толькі на нейкай прыступцы. Са спектакля Расціслаў Іванавіч выйшаў са слязамі на вачах і завяраў, што не шкадуе, што ўвесь час прасядзеў практычна на падлозе, бо менавіта тут зразумеў, што такое мастацтва”.

— Важнасць форуму такога кшталту ў стварэнні адмысловага кантэксту, — лічыць Аляксей Ляляўскі. — Тут ёсць што паглядзець новага. Глядачы перастаюць сачыць, беларускі ці замежны тэатр паказвае спектакль — ён знаёміцца ў сябе дома з іншым культурным ландшафтам. Гэта надзвычай важнае ўкладанне!

Мо нам лепей насценгазету рабіць?

Возьмем на ўзбраенне логіку. У ідэале сённяшні наклад “К” павінен адпавядаць агульнай колькасці ўстаноў і арганізацый культуры. Зразумела, што ідэал — мэта заўжды недасягальная. Суровая проза культурнага жыцця патрабуе ўлічваць тое, што аптымізацыя не спыняецца, што бібліятэка, клуб ды школа мастацтваў часцяком знаходзяцца пад адным дахам (хоць гэта, на мой погляд, не прычына выпісваць на адзін адрас толькі адзін асобнік нашай газеты), што публічныя бібліятэкі аб’ядноўваюцца са школьнымі, што ў выніку інтэгравання ўзнікаюць бібліятэкі-клубы і клубы-бібліятэкі. Нават калі груба адмінуем усё гэта, застанеца каля, умоўна кажучы, шасці тысяч арганізацый ды устаноў. З сумам канстатуе, сённяшні наш наклад далёка не такі.

Яўген РАГІН

З 873 асобнікі “Культуры” атрымліваюць штоднёва сённяшнія нашы

падпісчыкі. Гэта — агульная колькасць насельнікаў прыблізна двух палескіх сёл. А астатняя краіна? Так, нас не выпісваюць пад прымусам. Дык няўжо гэта падстава не лі-

чыць сябе прафесіяналам і ігнараваць галоўную сваю трыбуну карпаратыўнай еднасці. Няўжо кадравая сітуацыя настолькі кепская, што пераважную больш-

шасць пасадаў на сяле займаюць цяпер выпадковыя людзі, якім нашы практыка-арыентаваныя публікацыі як чырвоная ануча для быка? Няўжо нашы бібліятэкары ў сваёй большасці так не любяць чытаць? Няўжо нашы клубнікі да драбніц асвоілі праектную дзейнасць і самастойна скараюць адну грантавую вяршыню за другой? Няўжо нашы метадысты, музейшчыкі і рамеснікі ведаюць, як развівацца далей, і самастойна трымаюць кантакт з замежнымі калегамі, каб не

адарвацца ад жыцця? Няўжо нашы выкладчыкі дзіцячых школ мастацтваў адчулі сваю самадастатковасць і сталі закрытымі ўстановамі адукацыі? Няўжо нашы ідэолагі ад культуры галоўнай лініяй дзейнасці абралі не ідэю нацыянальнага адраджэння, а прынцыповую пазіцыю абсалютнага ігнаравання друкаванага слова адзінай газеты культурнай сферы?

Калі хоць на адно з гэтых пытанняў прагучыць станоўчы адказ, нам варта будзе кінуць займацца

газетай, а выпускаць хіба што насценгазету для тых, хто ўмее чытаць.

Перада мной — кантрольна-сартавальная табліца Белпошты за 7 мая бягучага года. Дык вось, дазволю згадаць, колькі асобнікаў нашай “Культуры” выпісана на гэты час па пэўных раённых цэнтрах: Бешанковічы — 2, Расоны — 2, Сянно — 4, Клімавічы — 4, Берасіно — 3, Карма — 3, Глуск — 2, Слаўгарад — 4, Шаркаўшчына — 4, Камянец — 3. Сумны спіс можна доўжыць і доўжыць.

Перакананы, гэтую публікацыю варта накіраваць на рэагаванне кіраўнікам згаданых раёнаў.

Квэст для музейнага мадэрнізму

Прыгожа расстаўленыя ў вітрынах экспанаты, акуратныя этыкеткі з подпісамі да іх ды цікавыя запамінальныя аповед экскурсавода — такім часцей за ўсё запамінаецца музей. Але насамрэч музей — гэта не толькі выставачныя залы і калекцыі. Перадусім гэта людзі. А яшчэ музей — гэта і сам будынак: як “набор” інжынерных камунікацый і будаўнічых канструкцый, якія вымагаюць рэгулярнага нагляду і рамонту. Пералічаныя складнікі і ўтвараюць стандартны камплект праблем бадай кожнага музея, нават буйнога. Што ж тады казаць пра раённыя? Адно з такіх устаноў — і даволі нетыповую — “К” наведвала напярэдадні Міжнароднага дня музейяў.

Генадзь ВОХІН /
Фота аўтара

НА ТУРЫСТЫЧНАЙ УЗБОЧЫНЕ

Горад Горкі размешчаны ў баку ад вялікіх дарог. Таму дабрацца сюды дужа доўга. Што не магло не адбіцца і на культурным жыцці, адзначае дырэктар Горацкага гісторыка-этнаграфічнага музея Святлана Макеева:

— Толькі адзінкавыя турысты да нас даяджаюць, — канстатуе яна. — Але, дзякуючы знакамітай сельскагаспадарчай акадэміі, мы з’яўляемся, фактычна, маладзёжнай сталіцай краю. Даволі значны праэнт гараджан — менавіта студэнты! Яны ж і адны з асноўных нашых наведвальнікаў.

Як і амаль ва ўсіх раённых музеях, на першым месцы сярод катэгорый наведвальнікаў — школьнікі. Таму і дзейнасць установы мае выразны на яе ўхл. Прыкладам, вучні могуць спадзявацца на дапамогу ў напісанні сваіх даследчых работ.

— Вы не паверыце, але часам юныя даследчыкі выяўляюць сапраўды новыя старонкі гісторыі нашага краю, і пасля мы нават можам выкарыстоўваць іх набыткі ў сваёй працы! — дадае дырэктар музея.

Аднак жа і студэнты па сваёй

Зробленая ў савецкія часы экспазіцыя выглядае манументальна.

далучанасці да музейнага жыцця ад шкаляроў не адстаюць. Пагатоў, многія прывязджаюць сюды на вучобу здалёк і таму імкнуча даведацца пра той край, дзе ім давядзецца правесці некалькі бліжэйшых гадоў.

— Мы нядрэнна ўмеем працаваць з маладой генерацыяй — яна ў нас у прыярытэце, — дадае спадарыня Святлана. — Вельмі шчыльна супрацоўнічаем з музеем пры акадэміі, арганізоўваем шэраг агульных праграм. Акурат вось рыхтуемса да Ночы музеяў — будзем скарбы графа Салагуба шукаць. Граф быў апошнім уладальнікам Горак, і, паводле падання, перад ад’ездам недзе схваў сваёй багацце. Дзевяць студэнцкіх каманд паспрабуюць яго знайсці. Квэст пачнецца на тэрыторыі акадэмічнага музея, а далей рушыць праз горад

ПАРАД ЮБІЛЕЯЎ

Сёлетні май — юбілейны для музея. 30 гадоў таму ў ім была праведзеная першая экскурсія. Да ўсяго, сёлета спаўняецца 50 гадоў і аднаму з яго філіялаў — Музею савецка-польскай баявой садружнасці, размешчанаму на тэрыторыі аднайменнага мемарыяльнага комплексу ў аграгарадку Леніна. 12 кастрычніка 1943 года там адбылася бітва, падчас якой баявы хрост прыняла польская дывізія. Аднак, неўзабаве выпадае яшчэ адзін юбілей.

Мемарыял меў усесаюзнае значэнне, і грошай на яго стварэнне

не шкадавалі. Выкананы са шкла і бетону ў форме вайскавай каскі, твор архітэктараў Якава Белопольскага, Уладзіміра Хавіна і скульптара Уладзіміра Цыгала сам па сабе ўжо з’яўляецца помнікам архітэктуры савецкага мадэрнізму. Толькі дзеля таго, каб на яго паглядзець, варта выбрацца ў далёкую вандроўку.

Як тлумачыць дырэктар музея Святлана Макеева, у савецкія часы ад наведвальнікаў не было адбою: канвеер арганізаваных экскурсій быў несупынным. Цяпер усё, вядома, змянілася.

— Зрэшты, і сёння наведвае ня-

у наш дворык. Што самае галоўнае — гэтая акцыя будзе абсалютна бясплатная!

І сапраўды, у адрозненне ад некаторых сталічных музеяў, дзе на выставы Далі, Шагала ці Пікаса стаяць чэргі — нягледзячы на дарагія білеты, — у невялічкіх музеях па ўсёй краіне наведвальнікаў не так і шмат, нават з іх больш чым даступнымі коштамі. І бясплатныя акцыі — гэта магчымасць не толькі запрасіць моладзь у госці, але і паступова займець пастаяннае кола наведвальнікаў.

Як паказвае практыка, такі падыход плённы — у многіх замежных краінах кожны музей як мінімум штотыдзень мае дзень бясплатнага наведвання. Дый, між іншым, тая ж Ноч музеяў першапачаткова задумвалася менавіта як бясплатная акцыя...

Мемарыял у памяць пра тых, хто загінуў пад Леніна.

Любілі магнаты мінералы

Будучы людзьмі адукаванымі і высокакультурнымі, прадстаўнікі роду Радзівілаў шмат сіл і сродкаў укладалі ў калекцыянаванне жывапісу, скульптуры ды іншых мастацкіх каштоўнасцяў. Сёе-тое з назапашаных імі скарбаў экспануецца сёння ў залах Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж”. Але мала хто ведае пра любоў магнатаў да мінералаў, самацвэтаў і горных парод. Іх мінералагічная калекцыя ў свой час была вельмі змястоўнай як з пункту гледжання самой навукі, так і ў плане прыгажосці ды прыцягальнасці, эстэтыкі прыроднага неапрацаванага каменя.

На жаль, падчас Вялікай Айчыннай вайны калекцыю разрабавалі. І толькі ў нашы дні пасля рэстаўрацыі замка робяцца спробы яе адраджэння. Кіраўніцтва музея-запаведніка і яго навуковыя супрацоўнікі звярнуліся ў розныя прыродазнаўчыя музеі краіны з просьбай аб дапамозе і супрацоўніцтве. Адгукнуўся пакуль толькі Брэс-

цкі абласны краязнаўчы музей, перадаўшы ў Нясвіж на часовае захоўванне самацветы са сваіх фондаў. Частка мінералаў была закуплена ў беларускіх калекцыянераў, але... гэтага вельмі мала. Тое, што на сёння мае адзін з самых папулярных музеяў краіны, ніяк не выпадае называць паўнацэнным мінералагічным зборам.

Між тым, ёсць унікальная магчымасць пастаянна папаўняць

музейныя экспазіцыі бясплатнымі творамі матушчы-прыроды. З нейкай прычыны (для мяне не зусім зразумелай) многія імкнуча правесці іх праз беларускую мяжу без адпаведных дэкларацый. Пільныя айчынныя мытнікі сустракаюць такіх парушальнікаў заканадаўства, што называецца, з піетэтам. Незаконны груз, як правіла, канфіскаўваецца.

Прыклад вельмі павучальны прыклад. У лютым 2014 года супрацоўнікі аддзела па барацьбе з кантрабандай Брэсцкай мытні затрымалі незадэклараваныя аметысты з месцанараджэнняў Бразіліі. Іх агульная вага складала каля 350 кілаграм! Пры правядзенні мінералагічнай экспертызы я ацаніў кошт грузу ў мільярд “старых” беларускіх рублёў. Але вартасць іх не толькі ў гэтым. Канфіскаваныя камяні падоўжна-

га (16 адзінак) і папярэчнага (23 адзінкі) распілу з’яўляюцца ўнікальнымі мінералагічнымі ўтварэннямі, якіх дасюль не было ні ў музеях, ні ў навуковых установах нашай краіны. Інфармацыя пра гэтае “адкрыццё” брэсцкімі мытнікамі месцанараджэння аметыстаў з’явілася ў СМІ.

У сваім памкненні пакінуць гэтае багацце ў межах краіны я ініцыяваў лісты ў самыя розныя інстанцыі. Болей за тое — па максімуме завышаў цэны на кожны ўзор, каб перакупшчыкам яны былі не па кішэні.

Падняты намі “вэрхал” урэшце зрабіў сваю добрую справу. Шэсць узораў каменя перададзены ў геалагічны кабінет Брэсцкага дзяржуніверсітэта, сем — у краязнаўчы музей, шэсць — у Магілёўскі ўніверсітэт, па дзясць — у Нацыянальны гістарыч-

ны музей і музей землязнаўства БДУ. На жаль, Нясвіжскаму музею-запаведніку нічога не дасталося — хаця яго сумарная наведвальнасць турыстамі ці не ў разы болей, чым ва ўсіх вышэйпералічаных музеяў разам узятых. Дзвотры ўзоры аметысту, без сумневу, упрыгожылі б экспазіцыю ў замку. І калі б побач з імі была таблічка пра тое, што мінералы перададзены з фондаў таго ці іншага музея і знаходзяцца на часовым захоўванні, усё б ад гэтага толькі выйгралі. Толькі вось пытанне: чаму такую прапанову павінен ініцыяваць прафесар-эксперт?

Зрэшты, зрукі ў вырашэнні гэтай праблемы — таксама навідавоку. Улетку 2016 года ў Пінску затрымалі болей за сем кілаграмаў кантрабанднага бурштynu. Адзін з узораў меў памер 14,5 на 9 сантыметраў і важыў 252 грамы! Падчас экспертызы я дыягнаставаў яго як узор музейнага тыпу — унутры паўпразрыстага ўзору жоўта-карычневага колеру

мала людзей, — дадае яна. — Прыязджаюць сюды і палякі, і расіяне. Штогод у гадавіну бітвы — і не толькі на юбілеі — мы абавязкова праводзім урачыстыя мерапрыемствы, на якія таксама прыязджаюць і афіцыйныя дэлегацыі, і простыя людзі — як правіла, сваякі тых, хто тут ваяваў, ці загінуў на гэтай зямлі.

— Для такога невялічкага музейна-мемарыяльнага комплексу, які тым больш знаходзіцца на вялікім аддаленні ад цывілізацыі, у нас даволі добрае наведванне — звыш чатырох тысяч чалавек штогод, — дадае кіраўніца філіяла музея ў Леніна старшы навуковы супрацоўнік Таццяна Рынкевіч. — І калі палякі да нас прыязджаюць збоўшага ў цёплы час, то беларусы наведваюць круглы год. Гэта пры тым, што ў Леніна наогул жыве ўсяго каля 1600 чалавек, з якіх значная частка — студэнты мясцовага педагагічнага каледжа.

ЗБЕРАГАЮЧЫ ПАМЯЦЬ

Наогул, бывае многа самых розных цікавых гасцей. Вось не так даўно да нас завітаў цэлы атрад польскіх байкераў. Але найбольш музейшчыкам запомніўся Марэк Ізатарскі з-пад Уроцлава.

— Гэты хлопец гадоў 25, апрануты ў форму польскага жаўнера часоў Другой сусветнай, пешшу ішоў да нас праз усю Польшчу і Беларусь! — апавядае спадарыня Таццяна. — Дзесяць дзён заняў яго шлях да таго месца, дзе ваяваў ягоны сваяк! Марэк вельмі пяшчотна адгукаўся пра беларусаў — дзесьці яго падвозілі, дзесьці кармілі і за-

прашалі заночыць. Ён надоўга запомніў сваё падарожжа, хаця яно і не абышлося без нечаканых прыгод. Уявіце, што магло б здарыцца, калі мужчына ў вайскавай форме, ды яшчэ і з муляжом вінтоўкі, завітаў у банк памянц грошы... Але ж скончылася ўсё добра!

Дарэчы, ва ўсіх польскіх вайсковых фарміраваннях удзельнічала даволі шмат нашых суайчыннікаў. У той жа дывізіі імя Тадэвуша Касцюкі, якая ваявала пад Леніна, служылі грамадзяне шматнацыянальнай міжваеннай Польшчы, якія ў вайну апынуліся на тэрыторыі Савецкага Саюза, — і палякі, і беларусы, і ўкраінцы, і яўрэі. Менавіта таму да п'яцідзясятых угодкаў бітвы па ініцыятыве польскіх ветэранаў былі сабраныя грошы і ўсталювання гранітных пліты аб апалі, што вядзе да брацкай магілы. На іх — імёны загінулых і зніклых без вестак. А побач з манументам, аздобленым сімвалам дывізіі Пястоўскім арлом, усталювання каталіцкі і праваслаўны крыжы, а таксама мацэва з Зоркай Давіда.

Як тлумачыць спадарыня Таццяна, сённяшнія польскія госці ўдзячныя беларусам за тое, што, нягледзячы на змены ў ідэалогіі і палітыцы, у музеі захоўваецца памяць пра драматычныя падзеі вайны.

— А так, асноўныя нашы сябры — працягвае музейная супрацоўніца, — гэта школьнікі і вучні педкаледжа. З імі мы праводзім заняткі, часта інтэрактыўныя. Усе новыя формы нефармальнага вывучэння гісторыі, як напрыклад, тыя ж квэсты, вельмі спрыяюць з'яўленню ў дзяцей цікавасці да мінулага.

ХАЛОДНЫЯ СЕЗОНЫ — У МІНУЛЫМ?

Аднак тут узніклі апошні пра захаванне гістарычнай памяці хацелася б перапыніць ды пераклучыцца на клопаты пражэктныя. Як прызналася дырэктар музея, апошнія гады былі для ўстановы не самымі лёгкімі:

— Калі будынак у Леніна праектаваўся, грошай не шкадавалі. Таму і сістэма ацяплення была ўсталюваная электрычная, што вельмі дорага і непрактычна. Некалькі гадоў мы яе не ўключалі, альбо ўключалі толькі ў рэдкіх выпадках, калі чакалі высокіх гасцей. Папросту эканомілі грошы.

— Сапраўды, у музеі было вельмі халодна і даводзілася працаваць у вопратцы. Нават абагравальнікі не вельмі ратавалі. І, галоўнае, гэта было кепска і для самога будынка, і для музейных прадметаў, якія ў нас захоўваюцца, — дадае Таццяна Рынкевіч. — Але ж што заставалася рабіць — усё адно спраўна хадзілі на працу і сустракалі наведвальнікаў.

Дзякуючы рашэнню Савета Міністраў, цяпер праводзяцца работы па мадэрнізацыі сістэмы ацяплення, і ўжо з восені павінна запрацаваць новая, больш эканомная. Але і яна будзе электрычнай. Справа ў тым, што кацельню прыбудавалі да будынка музея немагчыма — гэта незваротна сапсавала б помнік архітэктуры. А рабіць яе на адлегласці — таксама немэтазгодна праз вялікія энергазатраты.

— Таму, на жаль, абгарэў нават мадэрнізаваная сістэмай будзе дорага каштаваць, — кажа дырэктарка. — Усе выдаткі лягуць на раённы бюджэт, а наш раён не самы багаты...

Натуральна, узнікае пытанне, ці не варта б было закласці ў абласны альбо нават рэспубліканскі бюджэт мэтавае фінансаванне мемарыяльнага комплексу — хаця б на яго ацяпленне. Справа нават не ў тым, што раней ён меў усаезнаснае значэнне. Вельмі часта мясцовыя бюджэты не ў стане выцягнуць такія аб'екты. Тым больш, што гэты будынак — сапраўды ўнікальны помнік савецкага мадэрнізму, варты аховы і спецыяльнага да сябе стаўлення толькі за гэта. Спадарыня Макеева ўздыхае і пагаджаецца, што гэта быў бы ідэальны варыянт.

Вярнуўшыся ў Мінск з камандзіроўкі, даведаўся, што Міжнародны камітэт ICOMOS запуская праект, звязаны з наследаваннем і захаваннем пабудаванай з бетону архітэктурнай спадчыны XX стагоддзя. Ініцыятыва паходзіць з Міжнароднага камітэта, які звярнуўся да беларускіх калег з прапановай вылучыць пяць такіх аб'ектаў.

Адразу ж падумалася, што менавіта будынак музейна-мемарыяльнага комплексу з Леніна мог бы быць прадстаўлены ад Беларусі сярод яшчэ чатырох помнікаў нядаўняй мінуўшчыны. Магчыма, варта пра гэта падумаць і падаць заяўку?

праглядаюцца ўключэнні разложанай кары, невялікія фрагменты галінак і гліністых мінералаў, на паверхні — шмат прыродных умяцін. Яны выразна паказвалі знешні злепак кары хвойных дрэваў, па якіх сцякала паўвадкавая вязкая жывіца. І вось інспекцыя па падатках і зборах Пінска паведаміла мне, што па ўзгадненні з Міністэрствам культуры 15 лістапада гэты ўзор быў перададзены на пастаяннае захоўванне ў нясвіжскі музей. Гэта цудоўны прыклад папаўнення фондаў музея бясплатнымі ўнікальнымі артэфактамі.

Кожны год у многіх гарадах Еўропы адбываюцца традыцыйныя выставы-продажы камянёў-самацвэтаў і зробленых з іх ювелірных і мастацка-дэкаратыўных вырабаў. Многія імкнуцца нелегальна правесці свае пакупкі праз беларускую мяжу. Адпаведна, трэба меркаваць, што нашы мытнікі зноў адкрыюць новыя

“месцанараджэнні” камянёў, і работы па іх ідэнтыфікацыі, ацэнцы і далейшым размеркаванні спецыялістам хопіць. Дык хай тады нашы музеі папаўняюцца новымі ўнікальнымі экспанатамі!

Альберт БАГДАСАРАЎ,
прафесар,
член-карэспандэнт
Пятроўскай акадэміі навук

На маю думку

Хто каго перафарсіць

Алена НАБАРОЎСКАЯ,
галерэя “Арт-Беларусь”:

Сёння выставачныя пляцоўкі краіны традыцыйна далучацца да міжнароднай акцыі Ноч музеяў і будуць працаваць у нязвыклых час. Але ўсіх жадаючых ды бескаштоўна музейшчыкі запрашаць не спяшаюцца. Час яшчэ не наспей.

Вялікая справа, што ў 1980-я Берлін і Парыж першымі арганізавалі такую акцыю. Бо музейная праца інэртная сама па сабе, скіраваная на зберажэнне. Адпаведна, людзі, якія ёй займаюцца, таксама арыентаваныя ўглыб, на роздум. Гэта не заўжды актуальна для наведвальнікаў. Першыя спробы правесці Ноч рабіліся менавіта для таго, каб налагодзіць з імі дыялог ды ўвогуле паказаць, што лобы музей — мастацкі, гістарычны, канцэптualaнага ці відэаарта — гэта не пра мінулае і не пра будучае, а акурат пра цяперашняе. Што рабіць Ноч музеяў адной з самых важных падзей на працягу года, калі ўсе ўстановы могуць расслабіцца і дазволіць сабе крыху эксперыментальнага свавольства, каб раскрыцца публіцы з іншага боку.

Іншая справа, што ў Беларусі праводзіць акцыю пачалі пазней — у 2000-я, складаны для музейнай сферы час, калі перадусім трэба было зарабляць грошы. На любым гістарычным этапе мы выконвалі дзве задачы — намагаемся нагнаць тое, што ўжо ёсць у іншых, а таксама быць у гульні тут і цяпер. Вось такая дваістасць паводзінаў, мне падаецца, і прывяла да таго, што Ноч музеяў стала акцыяй “хто каго перафарсіць”. І той накатаны сцэнарый насычаных імпрэз, у якім больш няма асаблівай неабходнасці, працягвае паўтарацца. Адкуль ён з'явіўся? Ад буйных музеяў, якім было трэба прыцягнуць да сваіх плошчаў вялікую колькасць людзей. Адна справа зрабіць праграму для галерэі ў 300 метраў, зусім іншая — на некалькі паверхаў. Прыдумлялі ўсё што заўгодна — квэсты, маскарады і гэтак далей, і публіка ішла, бо варыянтаў было няшмат. А цяпер ужо наведвальнікі не такія “згаладалыя”, таму ад яркавых касцюміраваных імпрэз паступова адыходзяць. Бо карнавал усё ж такі адцягвае ўвагу ад таго, што ёсць у музеі. Калі прааналізаваць сучасныя праграмы акцыі, там ужо больш працуюць з самімі карцінамі, гукам. То бок паступова прыходзяць да таго, каб глядзець на мастацтва.

Толькі ў публіцы ўжо сфарміраваліся пэўныя чаканні, і

калі ў праграме няма шматлікіх забаў, то з'яўляецца многа каментароў кшталту “Няма чаго паглядзець”. Хоцацца сказаць: “Дык глядзіце на карціны!” Дзеля таго ж усё і рабіцца. Лічу, сучасныя музейныя супрацоўнікі — гэта мясцовыя героі, таму што ім трэба і тварам у гразь не ўдарыць, і ў той жа час чаканні публікі змяняць, прывіваць густ да іншага адпачынку. Так, слухаць лекцыю ў гадзіну ночы не самы радасны занятак, але гэта прывядзе да таго, што поход у музей не будзе прымеркаваны толькі да Ночы музеяў. Людзі даведаюцца, што там заўжды шмат цікавых рэчаў.

Канечне, гэта больш тычыцца Мінска. Калі паглядзець праграму Ночы музеяў па ўсёй Беларусі, то там яшчэ “і жук, і жаба”. Але такая сітуацыя ў любым разе пакуль лепш, чым проста адчыніць дзверы для наведвальнікаў. Публіка яшчэ не гатовая, хаця буйныя музеі хутка прыйдуць да гэтага. Немагчыма ды непатрэбна ўвесь час рабіць з выставачных залаў івэнт-пляцоўку. Часам лепш дадатковую раму набыць. Месячны бюджэт патраціць на адно мерапрыемства ніхто не можа сабе дазволіць, адсюль і часам высокія кошты на білеты. Мне крыўдна, калі з'яўляюцца наезды на цанавую палітыку музеяў. Па-іншаму пакуль быць не можа. Калі ўсё будзе бясплатна, прыйдуць тысячы людзей. А любы экспанат не любіць вялікай колькасці народу.

Ёсць шмат дарадчыкаў, якія ведаюць, як і каго запускаяць у музей. Але хто там працуе? Мы не бачым шмат маладых супрацоўнікаў. Напрыклад, аховы, якая кантралявала б уваход. Гэта ў Метраполітэн-музеі такія сек'юрыці, што і экскурсію могуць правесці — як вартаваць прадметы мастацтва. У нашых музеях пакуль няма магчымасці паставіць вароты-металашукальнікі. Усё не зменіцца за адзін дзень, але паступова змяняецца. І Ноч музеяў — адзін з крокаў на гэтым шляху. У першую чаргу важны для саміх музейшчыкаў, бо для іх акцыя — бескаштоўная магчымасць выказацца так, каб цябе пачула максімальная колькасць людзей. “Музей — гэта класна!”

Маляўнічая дзіцячая кніжка — прастора для неверагодных фантазій маленькага чалавека, і нішто не здольнае яе замяніць. Гэта дарослым дастаткова толькі добрай вокладкі. А дзецям патрэбны яскравыя фарбы і цікавыя персанажы, з якімі можна выправіцца ў свет сваіх уяўленняў.

Першай сур'ёзнай работай Кацярыны ДУБОВІК стаў дыпломны праект у Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Кацярына атрымала заказ на стварэнне ілюстрацый да падарункавага выдання "Шахматнай навелы" Стэфана Цвейга і з поспехам справілася з задачай. Кніга была надрукаваная — што, дарэчы, рэдкая з'ява для дыплама — і стала прадметам гонару за сваю навучэнку знакамітага беларускага графіка Валерыя Славука. Пасля заканчэння акадэміі шэраг аформленых Кацярынай кніжак працягнуўся. Над большасцю з іх яна працавала ўжо пасля таго, як пераехала жыць у Нідэрланды.

Ружовы заяц — не мяжа мараў

Іна НАРКЕВІЧ

— Я афармляю кнігі сыходзячы са сваіх асабістых перакананняў. Для мяне гэта важна. Думаю, што і яшчэ для кагосьці таксама. У той жа Польшчы ці Літве паліцы кнігарняў вельмі моцна адрозніваюцца ад беларускіх, і выданняў на роднай мове там непараўнальна болей. Ад гэтага становіцца вельмі крыўдна. Таму я вырашыла нешта зрабіць для беларускай дзіцячай кнігі.

— Як звячэйна адбываецца ў рабоце ілюстратара: спачатку прапанова, а потым малюнак, ці наадварот — ствараецца ўласны праект, а потым яго прапановуюць выдавецтвам?

— Думаю, што другі варыянт больш распаўсюджаны. Пасля заканчэння акадэміі пра ілюстрацыю я ведала ўсё, а вось як звесці ў адзінае цэлае розныя элементы, каб кніжка стала жывым арганізмам, не разумела. Так пачалася мае пошукі аднадумцаў. Першае выдавецтва, у якое я патрапіла — гэта "Галіяфы", там зрабіла "Сем ружаў" і "Скрозь люстэрка і што ўбачыла там Аліса". Далей пачалося супрацоўніцтва з выдавецтвам "Кнігазбор". Цяпер у маім актыве сем аформленых кніжак, хутка з'явіцца восьмая. Я аддаю перавагу рабоце з ілюстрацыяй, калі ўжо вызначаны выдавецтва, фармат ды іншыя падрабязнасці.

— Новая кніжка будзе пра Мешу, персанажа беларускай міфалогіі. Як з'явілася гэтая гісторыя?

— Усё пачалося з "Сямі ружаў", за якую я, дарэчы, атрымала першую Прэмію Цёткі ў намінацыі "Найлепшае мастацкае афармленне". Для аднаго з малюнкаў прыдумала невялікага персанажыка, які дзецям моцна палюбіўся. Тады Надзя Ясмінская вырашыла напісаць асобную казку пра гэтую колкую пачварку і зрабіла яе героем беларускай міфалогіі Мешам. Ён з'яўляецца дзе

заўгодна ў выглядзе чорнага калматага ці то ката, ці то сабакі. Вялікай бяды не прыносіць, але можа крыху нашкодзіць ці напалохаць. Спачатку ён быў белы і пушысты, а потым стаў чорны і калочы. Вось ад гэтага я і адштурхоўвалася, калі яго прыдумляла. Атрымалася гэтка кніжка-малюнак для маленькіх дзяцей пра тое, чаму Меша стаў такім шкадлівым. Усяго 14 разворт, намалюваных у маёй звычайнай тэхніцы — я працую тэмперай або тушшу. Ёсць малюнак на белай паперы, ёсць і на чорнай — так трэба было па сюжэце.

— Ці здольная дзіцячая кніжка ўвабраць у сябе ўсе вашы творчыя пошукі?

— Так. Для мяне гэта вельмі ўрадлівая глеба. Ілюстрацыя з'яўляецца сапраўдным мастацтвам — вядома, калі гутарка не пра нейкія малюнак, спампаваныя з Інтэрнэту і рандомна ўстаўленыя ў кніжны арганізм.

— Як зразумець, што малюнак будзе цікавы дзецям?

— Усе дзеці розныя, і не бывае, каб усім ім было цікава адно і тое ж. Асабіста я арыентуюся на тых кнігі, якія мне самой падабаліся ў дзяцінстве. Добра памятаю кніжкі з малюнкамі Валерыя Славука, Мікалая Селешчука, "Папялушку", якую аформіў Эрык Булатаў. Я радалася ад таго, што яны ў мяне ёсць. Таму я і сабе стаўлю задачу прынесці такую радасць іншым.

— А якім чынам уплывае на вас творчасць любімых мастакоў-ілюстратараў?

— Яна мяне вельмі натхняе. Ёсць дрэнная зайздасць, а ёсць добрая. Дрэнная — калі ты хочаш, каб таго, што бачыш, не было. А добрая — калі глядзіш і думаеш: як гэта класна, а ты ж нічога такога не зрабіў. Трэба зрабіць!

— А у вас ёсць знаёмыя дзеці, з якімі можна паразмаўляць пра кніжкі?

— Так, пляменніцы мужа. Яны заўсёды чакаюць, калі я прывязу ім сваю но-

Ілюстрацыі да кніг "Скрозь люстэрка і што ўбачыла там Аліса", "Сем ружаў", "Пітэр Пэн".

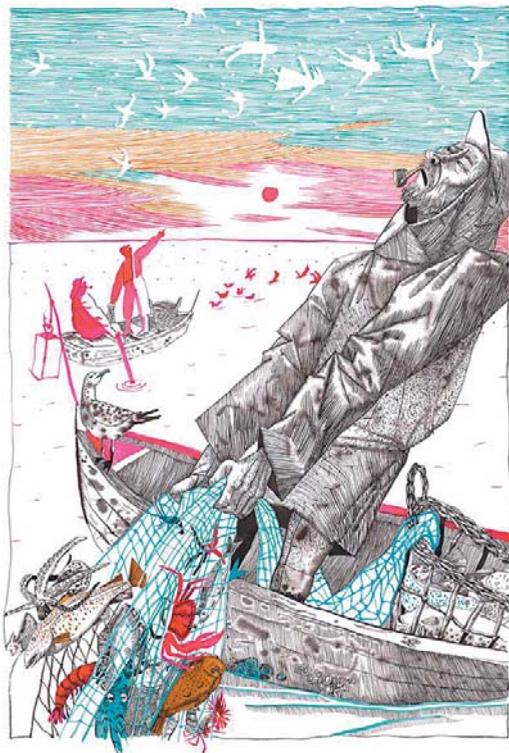
вую кніжку. Вось толькі беларускай мовы не ведаюць, бо жывуць у Галандыі. Таму проста разглядаюць малюнак і задаюць шмат пытанняў. З дзецьмі вельмі цікава размаўляць, яны робяць важныя заўвагі.

— Ці спадабалася ім ваша апошняя кніжка "Пітэр Пэн", якая выйшла мінулай зімою?

— Вельмі спадабалася. Хаця гэта быў цяжкі досвед для мяне. Толькі на першы позірк здаецца, быццам гісторыю пра Пітэра Пэна ілюстравалі вельмі лёгка, бо ў ёй і піраты, і русалкі, і індзейцы. А пазней усведамляеш, што тэкст не нараджае ніякіх вобразаў. Эскізы я рабіла месяцы два. Гэта быў час поўнай незадаволенасці сабой. Спрабеш рабіць так, як ужо прывычалася, а нічога не атрымліваецца. Часам у тэксце ўвогуле не было за што зачапіцца, тады я сама пачынала прыдумляць. Як, напрыклад, у раздзеле, у якім дзеці ляцяць над морам. Я яго перачытала па радках некалькі разоў, а потым падумала: вось, яны ляцяць над морам, а там рыбака. Значыць, я пакажу палёт дзяцей іх вачамі. Нібы яны глядзяць і самі ўзгадваюць, як лёталі ў Неверляндлю.

Таксама шукала ў тэксце цікавыя выразы, каб з іх зрабіць усю ілюстрацыю. Так, Пітэр Пэн тлумачыць, адкуль у Неверляндзі з'яўляюцца згубленыя хлопчыкі. Ён кажа, што гэта малечы, якія вываліліся з каліасчак, калі

Свет ілюстрацый Кацярыны ДУБОВІК

іх нянькі глядзелі ў іншы бок. У кніжцы ёсць такая ілюстрацыя. А ёсць і крыху сюррэалістычныя, бо ў кожнага Неверляндцы свая. У старэйшага Джона гэта была сажалка, над якой лёталі фламінга. А ў малодшага — фламінга, над якім ляталі сажалкі.

— У вашым дзяцінстве была кніжка "Пітэр Пэн"?

— Не было. Але я глядзела мультыкі і мастацкі фільм.

— Ці складана пазбавіцца ад ужо ўбачаных вобразаў, калі працуеш над вядомай усім казкай, якую неаднойчы афармлялі іншыя знакамітыя мастакі?

— У маёй свядомасці яны і не ўсплываюць. Калі я чытаю тэкст, то канцэнтруюся толькі на ўласных думках, і вобразы з'яўляюцца выключна свае.

— Акрамя выхаду новых кніжак, у вашым творчым жыцці адбыліся іншыя значныя падзеі, а менавіта ўдзел у Міжнароднай біенале ілюстрацый у Браціславе і Шанхайскім міжнародным фестывалі дзіцячай кнігі.

— Для ілюстратара ўдзел у такіх конкурсах — адзіны спосаб выйсці з ценю. Важна патрапіць хаця б у каталог, а ў фінал прайсці з сотні тысяч

чалавек — неверагодная удача. Таму калі я падаю заяўкі на гэтыя конкурсы, то нічога ад іх і не чакаю. Гэта больш для ачысткі сумлення: маўляў, раблю ўсё, што магу. Але сёлета ў Шанхаі я прайшла ў спіс 50 фіналістаў з ілюстрацыямі для кніжкі "Скрозь люстэрка і што ўбачыла там Аліса". Гэта быў вялікі прыемны сюрпрыз! Адрозніваць з'явіліся і новыя знаёмствы, і новыя замежныя заказчыкі.

А на Міжнародную біенале дзіцячай кнігі ў Браціславе можна падаваць заяўку толькі з надрукаванай кнігай. Я даслала "Снежнага чалавека ў Мінску" і патрапіла на выставу. Месяц мае работы знаходзіліся ў нацыянальным музеі ў Браціславе. Прыемна было прадставіць там Беларусь. Я ведаю, што Павел Татарнікаў некалі атрымаў у Браціславе "Залаты яблык", Валерый Славука удзельнічаў у біенале, а вось апошнія некалькі гадоў я не чула пра мастакоў з Беларусі. Да таго ж, у нас вельмі мала цяпер выпускаецца кніжак-малюнкаў, а гэта самы папулярны еўрапейскі фармат дзіцячай кнігі.

— Ці можна казаць пра моду ў адносінах да ілюстрацый?

— Так, ёсць пэўная стылістыка, вельмі папулярная сёння. Крыху плоская, дэкаратыўная і калажная. Ёсць такая львоўская студыя Agrafta, і гэта цяпер мейнстрым, яе работы бяруць усе прызавыя месцы на конкурсах. Шмат хто нешта робіць у такой самай манеры. Але гэта не тое, што я хацела б, рабіць. Зрэшты, няхай усе будуць рознымі.

— А калі не працаваць у мейнстрыме, якія шансы апублікаваць свае кнігі?

— Нават калі працаваць у мейнстрыме шансаў вельмі мала. Нікому ты асабліва і не патрэбны. Ні тут, ні там — гэта натуральна. І не трэба сябе суцяшаць, што некалі прыйдзе натоўп выдаўцоў і будзе прасіць нешта зрабіць. Трэба самому шукаць, дзе сябе прымяніць, і рабіць добрыя ілюстрацыі. Тады яны атрымаюць належную ўвагу, няхай нават і не адразу. Гатовы праект сам на сябе працуе, ён пачынае жыць сваім жыццём. На гэта і варта спадзявацца, але... не чакаць цуда.

— Значыць, трэба проста працаваць?

— Так усе мастакі кажуць. Безумоўна, ёсць магчымасць патрапіць у патрэбнае месца ў патрэбны час, толькі ў мяне ўсё інакш. Я ніколі нікуды не трапляю, мне даводзіцца вельмі шмат працаваць, каб кудысьці ўпіхнуцца.

— Як бы вы параілі выбіраць дзіцячыя кніжкі?

— Людзі розныя, густы таксама. Нельга дыктаваць чалавеку, што яму трэба купляць. Толькі няхай ён купляе розныя кніжкі. Не трэба думаць, нібы ружовы кардонны заяц — гэта мяжа мараў кожнага дзіцяці. У Галандыі малечу пачынаючы з дзіцячага садку водзяць у музей сучаснага мастацтва і імкнуча на даступнай мове патлумачыць, чаму ўсе гэтыя творы там знаходзяцца. Трэба спрабаваць глядзець на свет крыху шырэй і не адхіляць адразу ўсё, што ўяўляецца незвычайным ці няправільным.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

П'еса “Бог разні”, напісаная ў 2007-м, паспела абысці многія тэатры свету, паводле яе быў зняты фільм, прэзентаваны на Венецыянскім кінафестывалі. А ў нас яна загучала па-беларуску, у цудоўным перакладзе Уладзіміра Лянкевіча. Дробная рэдактура тэксту тычыцца некаторых нашых рэалій і была выкліканая жаданнем наблізіць дзеянне да беларускага гледача. Прыкладам, да альбома Оскара Какошкі, які згадваецца ў п'есе, дадаўся яшчэ адзін — нашага Хаіма Суціна.

Аднак гэтыя дэталі не змянілі сутнасць п'есы: дзве прыстойныя, здавалася б, сям'і селі за стол перамоў, каб згладзіць наступствы бойкі іх сыноў-падлеткаў, а скончылі агуканай сваркай. Не толькі між-, але і ўнутрысямейнай. Сітуацыя — да болю знаёмая і добра працэсруецца на многія іншыя “міралюбныя” размовы ад прыватнага да грамадскага маштабаў.

Але ж ёсць у спектаклі яшчэ адна “папраўка”, якая рэзка змяняе яго сэнс у параўнанні з п'есай. Тая заканчваецца гэтакім “шматкроп’ем”, Пінігін жа дадае сцэну з’яўлення мігрантаў — уласна прыдуманую. Спектакль набывае драматургічную рэпрызу: за тым жа “сталом перамоў” зноў апынаецца чацвёрка герояў, толькі з іншага, пазасюрапейскага сусвету. Яны, падобна на тое, не будуць

У аснову спектакля “Талерантнасць” пакладзена п'еса сучаснай французскай актрысы, драматурга і пісьменніцы Ясіны Рэза, да творчасці якой Мікалай Пінігін звяртаўся яшчэ ў 1990-я і з таго часу некалькі разоў увасабляў яе “Арт”.

канфліктаваць між сабой — наадварот, яшчэ больш з’яднаюцца. І гэта ўспрымаецца як цывілізацыйная перасцярога: адзінства здатнае перамагчы раз’яднанасць нават без усялякіх ваенных дзеянняў.

У гэтым сэнсе “Талерантнасць” падаецца прамым працягам пінігінскай “Чайкі”, дзе ў апошняй сцэне на нас ляцела кавета, сімвалізуючы прыродна-касмичную катастрофу. У “Талерантнасці” ж катастрофа — чалавечая, яна нясе пагібель найперш не фізічную, а духоўную. Тая пагібель — у страце ўласнага аблічча, чалавечай годнасці, каштоўнасцяў шматвекавай еўрапейскай ку-

Талерантнасць да сябе самага

льтуры. Невыпадкова на афішы — малпавы лапы.

У такім супрацьстаўленні няма ні расізму, ні этнафобіі — ёсць толькі прапанова зняць ружовыя акулеры і шывроза зірнуць на сябе і іншых. Фінал вымушае больш пільна прыгледзецца да “прышэльцаў” і ўбачыць у іх тое, што было б няблага пераняць: аднасць, павагу да старэйшых, імкненне трымацца разам — іншымі словамі, калектывізм у яго лепшым сэнсе.

Вядома, можна нафантазіраваць, што фінальная “квартэтная размова” мігрантаў можа скончыцца іх сваркай паміж сабой: маўляў, усё ў свеце паўтараецца — гэтка “бег па замкнёным коле”. Ды лепей усё ж задумацца. І пачаць... так-так, з той самай талерантнасці. Не толькі да “чужынцаў” — найперш да сябе саміх.

Але выказаныя ў спектаклі думкі — чыстай вады публіцыстыка.

Кожны спектакль купалаўцаў чакаецца з асаблівай надзеяй. Тэатр — легендарны. Акцёры — выдатныя. Мастацкі кіраўнік і рэжысёр — чалавек неардынарны. Не так даўно ў Нацыянальным акадэмічным адна за адной прайшлі дзве прэм’еры. Пра іх сёння і пагаворым.

Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Ганны ШАРКО

Феномен Горвата яшчэ доўга будуць абмяркоўваць спецыялісты: сабраныя пад адной вокладкай фэйсбучныя пасты займелі шалёную папулярнасць. І справа не толькі ў тым, што будучая кніга нараджалася на вачах аўдыторыі, а падпісчыкі літаратурнага анлайн-праекта маглі каментыраваць кожную з рэплік, і нават “замаўляць” наступную. На маю думку, “Радзіва “Прудок” нечакана дакладна патрапіла ў адчуванне сусвету многіх сучасных гарадскіх, якія круцяцца ў шалёным колавароце падзей і баяцца самі сабе прызнацца ў жаданні кінуць гэта ўсё і з’ехаць туды, дзе зоркі падаюць у калодзеж, а космас можна адчуць не толькі побач, але і ўнутры.

Горват вучыць простым рэчам: праву быць смешнымі, магчымасці здзіўляцца звычайным фактам, бачыць за бабультынай “Е” (якой, чаго ўтойваць, хтосьці часам саромеўся) цэлы сусвет. І зрабіў гэта крута: ягонныя тэксты — усё ж не дакументальныя запісы, а вывераны мастацкі твор, дзе фэйсбучны Андрусік Іванавіч мае хіба аддаленае падабенства з рэальным пратагатыпам.

Раман Падальяка ў сваім рэжысёрскім дэбюце ў родным тэатры зрабіў з літаратурнай асновай самае лепшае, што можна было чакаць: ён не стаў ілюстраваць тэкст, а стварыў самастойны, надзвычай шчымы і выразны (хоць і не без іранічнай пярчынкі) паралельны Сусвет — гэтка няўлоўны палескі дзэн. Бала-

Палескі космас Прудка

Былы дворнік Купалаўскага тэатра Андрусь Горват вярнуўся ў родныя сцены: на Камернай сцэне з’явілася “Радзіва “Прудок”. Поспех спектакля такі ж феноменальны, як і аднайменнай кнігі: білеты на майскія і чэрвеньскія паказы размялі літаральна за шэсць гадзін пасля старту продажу.

зе, спадар Горват цалкам давяраў пастановачнай групе і таму дазволіў перакампаноўваць кавалкі, пераводзіць маналогі ў дыялогі і нават дапісваць сцэны.

Космас, пра які галоўны герой, па асабістым прызнанні, яшчэ нічога не ведае, але адчувае, што той “клёвы”, ператварыўся ў сюжэтную нітку, на якую бы пацеркі насаджваліся эпідоды. Касмічнае свята-адчуванне стала зыходным пунктам і для візуальнага вырашэння мастацкай Кацярыны Шымановіч. З-пад яе рук выйшла невядомая планета, дзе чалавек і старадаўні жалезны ложак з паразмываных успамінаў раптам упісваюцца ў амаль ажы-

лы дзіцячы малюнак. З нясмелых шпрыху ўмоўнага фламастара на падушцы ажывае знаёмы па кнізе кот Рома, на прасціну ўскоквае каза Цёця, а на борціку ложка квітнеюць знакамітыя шкарпэткі купалаўскага дворніка. Касцюм — практычна скафандр! — сцэнічнага Андруса Горвата (якога надзвычай дакладна грае Міхаіл Зуй) нібы ўзяты з класічных чорна-белых коміксаў.

Заслугоўвае ўвагі далікатнае выкарыстанне камп’ютарнай графікі. Чорна-белыя малюнак ў калодзежы памяці жартуюць з мухі Наташы, упікаюць гарадскіх футурыстычным ураджаем і сплітаюць шчымы і экскурс у былое рада-

вога гнязда, якое цудам спынілася ў кроку ад вызначэння “раскіданае”. Сапраўды, пастановачная каманда знайшла і ў сцэнаграфіі, і ў музыцы (кампазітар — Дзмітрый Есяневіч), і ў акцёрскім выкананні тую тонкую смежачку, якая дапамагае ўдала балансаваць на мяжы гумару, фантазмагорыі і шчымы і лірычнасці.

Доўгую дарогу дадому для галоўнага героя Раман Падальяка пракладае праз шматлікія арыгінальныя рэжысёрскія вынаходкі. Чаго варта хаця б тое самае радыё, якое ў спектаклі нечакана ператварылася ў самастойнага персанажа! Вечер другасных роляў пастаноўшчык раскідвае на двух акцёраў, робячы

Як жа яна вырашана на мастацкім узроўні?

Над сцэнай змешчаны два экраны. На левым ідзе бясконцы выпуск навін — з пастаяннымі “разборкамі” паміж людзьмі і народамі. На правым — “падгляданне” за героямі ў камеру, змешчаную акурат над сталом. Такі ракурс ператварае людзей у казурак, і думка пра гэта не дае спакою задоўга да фіналу з яго выходам на тэму мігрантаў.

Сцэнаграфія Руслана Вашкевіча ў манеры гіперрэалізму (кватэра-студыя “ў разрэзе”, каб бачны былі санвузел і частка кухні) настройвае на псіхалагічную дакладнасць, а не тэатральную ўмоўнасць. Праўда, у апошняй сцэне французскія панарамныя вокны (наўмысна матавяць, каб не адцягваць увагу на знешнія падзеі) расчыняюцца — і за імі бачная бутарская вуліца, якая ў дадзеным кантэксце ўспрымаецца чымсьці накшталт пацёмкінскай вёскі. Тое ж і ў акцёрскай ігры: натуральнасць паводзін, якую мы чакаем, увесць час абарочваецца пародыяй на яе, тэатральнымі крыкамі “на паказ” (маўляў, глядзіце, як я іграю).

А замест паступовага пераходу ад мірных перамоў да ваяўнічасці — звыклая “бытавуха”. Не паспеўшы глынуць, героі імгненна напіваюцца ў зюзю — і артыстам даводзіцца падтрымліваць іх такі стан ледзь не палову спектакля. І выглядае яно не смешна — хаця ў зале раз-пораз і падхіхваюць — а нека нязграбна, вымушаючы не сачыць за героямі, а спачуваць артыстам.

сапраўдны падарунак Дзмітрыю Есяневічу і Святлане Анікей, якія за вечар маюць магчымасць перабраць палітру характараў, узростаў і пачуццяў. І хоць на перадпаказе для крытыкаў і журналістаў часам тэмпарытм дзеяння празмерна запавольваўся, упэўненая, што паступова тры таленавітых акцёраў набярэ бездакорную хуткасць, пры гэтым не згубіўшы чароўную шчырасць у пошуках таямнічага палескага гена.

Здаецца, “Радзіва “Прудок” стане для купалаўцаў нечым большым за чарговы праект. Спектакль не толькі ўвёў у летапіс тэатра іншага Горвата (як згадваецца ў айчынным бестселеры, першы з цёзак ахвяраваў грошы на ўзвядзенне будынку), але і адмыслова закальцаваў эпоху. Лічыце самі: на сцэне з’явіўся сам... Купалаўскі тэатр, галоўны герой рэфлексуе над знакавым для купалаўцаў творам “Людзі на балоце”, а “чужы” дзед, які перадае ў сне герою філасофскія ключы да пазнання свету, гаворыць голасам Генадзя Аўсяннікава! І ад гэтага пастаноўка набывае дадатковую сімвалічнасць.

Са штодзённых рытуалаў, звычайных прадметаў, побытавых гаворак спадар Падальяка збірае магічнае палатно, якое ахутвае гледачоў шчымым пазнаннем самага сябе ў тым нязграбным, напаяўфантастычным палескім касманаўце. У фінале спектакля на вачах публікі з падушак вырастаюць горы, сіні ложак ператворыцца ў бяздоннае акно. Праз яго шкло можна глядзець у вечнасць ці грэцца пад позіркам родных, якія даўно сышлі з арбіты жыцця — як душа пажадае. Трэба толькі памятаць горватаўскую мантру: “Калі доўга ўглядвацца наперад у цемру, можна пабачыць сваю спіну”.

У беларускай сталіцы працягваецца маштабны фестываль "Арт-Мінск", які аб'ядноўвае самыя розныя пляцоўкі. З мультымедычным выставачным праектам Таццяны Радзівілка "Тэрыторыя чысціні" да яго далучыўся Мемарыяльны музей-майстэрня Заіра Азгура.

Лабараторыя сучаснасці

Іна НАРКЕВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

свой скульптурны рост і займаюць усе паліцы выставачных сцен. Пляцоўка ў цэнтры залы традыцыйна становілася месцам спрэчак і мастацкіх дыскусій. Але праект Таццяны Радзівілка — выключэнне. Не яго мэта спрачацца з часам, ён сам усавабляе гісторыю.

Тэрыторыя чысціні — гэта прастора медыцыйскай лабараторыі, у стэрыльнай атмасферы якой пераасэнсоўваецца ўвесь мінулы вопыт. Фізіялагічнае, здавалася б, такое ўласцівае гэтаму месцу, схавана ў бяскры, белым святле і блакітным цэлафане бахілаў. І з гэтай прычыны яно становіцца метафарай часовай больш глыбокага за тое, што ляжыць на паверхні. Да яго глядачу трэба ісці самастойна, услед за сваімі адчуваннямі гэтага бясконцага, цыклічнага руху бахілаў пад падсветленай празрыстай і гладкай паверхні, што нагадвае лямпы аперацыйных, вачок якой здалёк фанам гучаць галасы людзей. Гэта месца для рытуалу і кропка адліку.

— Кожны момант жыцця можа стаць пачаткам, да якога ці нешта адбывалася, ці не, але ўсё роўна гэта будзе кропкай сыходу, першпачатковым штуршком, — кажа Таццяна Радзівілка. — Кожнае імгненне — гэта

адназначны малюнк. Хацелася, наадварот, паказаць усе магчымасці вызначэння сучаснасці.

Другая частка праекта, якая выходзіць за межы медыцыйскай лабараторыі, але працягвае гэты няспынный рух, толькі ўжо ў іншым вектары — левіца прагрэсу. Разам з абуткам, прымаваным да прыступкаў, яна ўтварае сутэльную белую застылую скульптуру.

— Сёння разуменне развіцця ад простага да складанага не спрацоўвае, — кажа Вольга Рыбчынская. — Цяперашняе — гэта не ўчора, сёння і заўтра. Яно можа доўжыцца і доўжыцца. Пра гэта і праект. Лесвіца з абуткам — гэта таксама час, які стаў аб'ектам, закасіненай недынамічнай структурай, як той самы прагрэс, што ператварыўся ў пастаянную няспынную дзею. І толькі мастацтва — тое поле, у якім магчыма разуменне. Яно вельмі мімалётнае, як думка, але хаця б на гэтым імгненне ты можаш вызначыць для сябе і сказаць — вось гэта цяперашняе, якое са мной адбываецца зараз, а гэта мінулае, на якое можна забыцца ці прыняць яго, каб пайсці далей і пабудаваць свае прыступкі, якія выдчуць, умоўна кажучы, у заўтра.

Такім чынам, праект "Тэрыторыя чысціні" прапанава глядачам месца для патэнцыйна магчымых інтэрпрэтацый сучаснасці. Гэта дэталёва прадуманае як па месце, так і па форме, сабранае ў складаны механізм і цалкам завершанае мастацкае выказванне, рэалізаванае з улікам кантэксту пэўнага месца і разлічанае на свабоднае прычтанне.

"Гэта не хіпстэрскі — антыхіпстэрскі фестываль", — выдаў азначэнне Cinema Perpetuum Mobile адзін мой калега. Міжнародны кінафорум кароткаметражнага кіно, які вядомы запальным лозунгам "DIY or die!" (Зрабі сам альбо памры!) і нагадвае па атмасферы адначасова Нью-Ёрк і Амстэрдам, Капіль ды Гродна, прашоў у Мінску ў сёмы раз.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

КАНТЭКСТ

"Просім заняць вашыя месцы згодна з набітымі квіткамі, прыняць расслабленую позу і паглыбіцца ў свет новага шчасця", — сёлета маніфест СРМ прапанава глядачу настроіцца на "ўдзі для вачэй", цырк, "наш з вамі апошні спектакль". Але, які заўжды на гэтым фестывалі, нельга ўспрымаць гэтыя словы літаральна.

Кароткі метр, зроблены не толькі прафесіяналамі кіно, але і пачаткоўцамі — выдатная нагода адчуць пульс жыцця, настроі, захапленні і турботы свету. Cinema Perpetuum Mobile — гэта сінфэлія як сродак спасціжэння таго, што мы лічым рэальнасцю. Угледвацца ў новыя "параствкі" — філмы-нарысы ці эксперыменты — можа быць для кагосьці складана і стомна, але акураг у падобнай "залежнай траве" цікава ўбачыць спробы і постаці таленавітых аўтараў.

Арганізаваны сем гадоў таму супольнай сінфэлія-энтузіястаў фестываль — унікальная рэч для Мінска. Таму я пішу гэты ўступ, каб падкрэсліць спецыфіку СРМ і нагадаць пра кантэкст, у якім варта "чытаць" яго кіно. Няхай паіскаюць плячымі эксперты ці сыходзіць з паказу выпадковы глядач. Ды і самі руліўцы-арганізатары сталюцца ад энэргазатратнага і патрабуючага шмат увагі і выліскаў хобі. СРМ — гэта наша беларуская ўтопія, што дзіўным чынам усё ж працуе.

К

Утопія, якая працуе

Прыхільніца фестывалю Марыя Ральскіца і праграмыны дырэктаркі СРМ Лера Грын і Вера Варанкова. Арт-лаб "Піцер".

фарміруюць падборкі фільмаў так, каб стварыць пэўнае выказванне па тэме.

Кароткі метр настолькі гнуткі і дэмакратычны, што дазваляе схпіць актуальныя змены і настроі ў грамадстве, — каментуе Лера. — Ён вельмі хуткаглыбны, і таму важна паказваць свежыя работы, якія нараджаюцца менавіта зараз. Праз пэўны час карціны ўжо губляюць актуальнасць і выглядаюць састарэлымі.

Не ведаю як каму, але для мяне нават такія блокі як suRRveillance ("Сюррэалістычнае назіранне") — неашэнны матэрыял, расвед пра тое, як асэнсоўваюць сваю паўсядзённасць аўтары. Скажам, рэжысёрка Кацярына Нарко з Беларусі ў стужцы Ніч-зеп здымае маляўнічыя паветы чак над Свіслаччу. Дзяніс Галак у "Мурашцы і Жуку" ў камп'ютарнай анімацыі робіць алвольны пераклад вядомай басні Кандрата Крапівы. А Кюстлі Фраун з Германіі ў стужцы Little Baggy ("Маленькі пакецік"), каля дзесяці хвілін б'яжыць на экране за звычайным пакецікам, уяўляючы яго сваім сабакам, і напрыканцы шпачыру ўжо палова залы згодная ўбачыць у рэчы жывую істоту.

Мы наўмысна паказваем дзіўнае і нестандартнае, бо проста дэманстраваць добрае кіно — для нас ужо не дастаткова. Мусяць быць сэнс у адмысловай падборцы, — падкрэслівае Лера Грын. — Магчыма, не ўсе да падобнага падрыхтаваныя, але для нас такая праца і роздум — прынышчывыя.

АД "КІНО ЖЫВЁЛАЎ"...

Пабачыўшы пэўныя "опусы", міжволі задзесяць пытаннямі — што ёсць кіно сёння, што аўтар хоча выказаць уласнай работай, як зрушваюцца межы жанраў і кірункаў у актуальным кіналісьме?

У прыватнасці, умоўную мяжу паміж ігравым і дакументальным кіно было пра-

панавана вызначыць гледачу ў постадакментальнай праграме "У свеце людзей і жывёл". Цвіком у ёй стала дэбютная стужка італьянца Эмілія Ваварэла Animal Cinema ("Кіно жывёл"), якая складаецца з фрагментаў відэа, зробленых... жывёламі — камера, якую свядома ці несвядома скралі падчас свайх вандролак розныя птушкі і звяры, літаральна знаходзіцца ў шчупальцах, лапах ці кіпшорах. Эмілія, знайшоўшы адпаведныя ролікі "жывёлнай" кінатворчасці на YouTube, зманіравала карціну. Мы прызвычайліся, што роля таго, хто назірае, належыць чалавеку, а вось калі здымаюць жывёлы — гэта змяняе погляд на прыродны свет.

Выкіпаліцёнымі можна назваць музычную праграму Distortion ("Скажэнне") і Taboo ("Табу"). У першай безумоўным хітом стаў кліп берлінскага рэпера Romano Coryshor, які абырвае ўтылітарную прыроду спявак-вешчак грамадства: спявак ў атачэнні вылізных і падобных адзін да аднаго шматпавіховага Ганконга чытае рэп пра сваю мінулую працу ў капіравальным цэнтры.

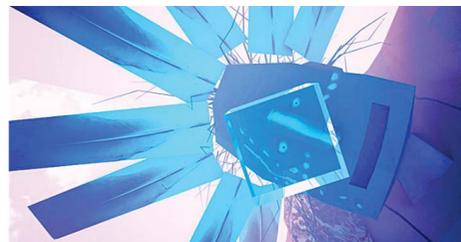
У "Табу", прысвечанай даследаванню сексуальнасці, добрым было ўсё — ад сюжэтнай "Батанікі" Нёла Люэна да сапярывага фетш-кіно Courpling Везера Германда і Марыі Лаўры Спанголі. Ды асабліва ўраўлілі тыя работы, у якіх з дапамогай анімацыі вылася размова на даволі "закрытыя" тэмы, якія, тым не менш, мусяць абмяркоўвацца ў грамадстве.

...ДА "ГЭТА НЕ КІНО"

Эксперыментальная праграма Echoes of Chroma ("Адагалоўкі колеру") зроблена з дапамогай запрошанай медыямастачкі Ханні Харско. Калажы, пікселізацыя, кіслотныя адценні, што выкарыстоўваліся ў фільмах, вымагалі сапраўднай працы для вачэй, паглыблялі ў маг-

Кадры з фільмаў: "Грані алхіміі".

"Пачвара".

"Планета-сэрца". Фота са старонкі фестывалю ў сацсетках.

чымасці каліровай выявы. Складана не ўсталяць работу Стэйсі Стырз "Грані алхіміі" ў гэтым блоку — аўтарка выкарыстоўвае кадры з нямога кіно з удзелам вядомых актрыс Мэры Пікфард і Джанет Гэйнар, ствараючы ў калажнай тэхніцы цалкам самастойны аповед у духу Франкенштэйна.

У анімацыйнай праграме нечаканым стаўленнем да тэхнікі вылучаецца стужка Ugly ("Пачвара") Мікіты Дзяркува з Германіі. Аніякай фільманнай прапаноўкі "камп'ютарных" персанажаў — героі літаральна распадоўваюцца на задзесяць ліній, плоскасці ды ледзьве злучаюцца ў аб'ёмны вобраз.

Але гэты ход — свядомы, мова выявы становіцца зместам, дэманструючы раз'яднанасць і умоўнасць навакольнага свету, быцця.

Пэўны полас у гэтым разважанні пра кіно заняла і праграма пад куратарствам рэжысёра Мікіты Лаўроўскага з іранічнай назвай "Гэта не кіно". Рэтраспектыва кароткаметражных работ "самага невядомага беларускага рэжысёра" Івана Коўшыка пракавала на пытанне, што сёння ёсць кіно-ці медыяпрадукт. "Лічы накладваюцца на ляітусы, за які б жанр аўтар не браўся", — у якасці пэўнага канцэпта Мікіта прапанаваў глядзець на работы Івана, як на дасціпны парад памылак, што складалася ў творчы метал. Але "тая колькасць ві-

Улісот. "Мы паспрабавалі сабраць тэя стужкі, якія распаўсюджаюць пра мары беларусаў", — паглумачыла Вера Варанкова. Галоўнай карцінай блока стала кіберпанкавая казка "Планета-сэрца" Дзяніса Галака, заснаваная на вядомай "Русалачцы" Андэрсена. Галоўнай гераній гісторыі Галака становіцца робат-дзіўчына Тры-А, якая марыць аб чалавечым сэрцы. Будзем шчырымі, фільм не варта параўноўваць з паўнафарматнымі работамі палобнага кірунка, але як незалежная спроба стварэння такога кіно карціна заслугоўвае ўвагі.

Яшчэ адзін фаварыт праграмы — стужка Ліны Мядзелдзевай "Твае вочы", у якой выліскае задзесяцінае відэомыя мінскія кінакрытыкі Тарас Нарналіцкі і Максім Карпіцкі, а таксама мастацтвазнаўца Мікіта Моніч. Калі бачылі на экране хлопцаў, што іграюць прадастаўнікоў гошніцкай тусы — талентам запрошаных акцёраў нельга не захапіцца. Тым не менш, цікавая не адно гульня ў персанажаў-антыподаў, а нечаканы ход у стужцы, калі жанр крміналінай камедыі пашырае свае межы да філасофскага выказвання. У стужцы гаворка ідзе пра здольнасць бачыць свет вачыма іншага чалавека. Прыгожы пераход на экзістэнцыйнае сартраўскае пытанне адбываецца нечакана ды адначасова павольна — і шкада, што другая, пераманіраваная версія "Тваіх вачэй" пазаўважыла ад пэўных арганічных мастацкіх рашэнняў.

— Я вельмі ўдзячны, што мяне запрасілі быць у журы СРМ, — падзяляючы сваімі ўражаннямі ад убачанага на фестывалі медыямастак Максім Сарычаў. — У кароткаметражным кіно шмат творчай свабоды — гэта здорава. Цудоўна, што ў нас ёсць фестываль, які дэманструе эрээ палобных творчых работ. Мне спадабалася кіно Тадэвуша Цішэўна з Германіі, які працуе на высокім канцэптуальным узроўні з гістарычнай тэмай, музычнае відэа гурта ЮТАРНІ, дзе здымаліся дзіўчаты-атлеты з Асацыяцыі сіндрома Даўна Грэйшы. Гэта ўдалы прыклад інклюзіі: прыгажосць і любоў далюдзей — аніякая спекуляцыя. Што да беларускай праграмы, на жаль, у параўнанні з замежнай яна прайравала. Але я спадзяюся, што тое — сітуацыя менавіта гэтага года, а налета мы ўбачым больш засяроджанае кіно.

Шапіто СРМ згарнула, але ў парадзе візуальных трукі ўважлівы глядач мог заўважыць, што цырк — часам не адно форма, а штосці больш сутнаснае і парадасальнае. Ды і ўтопія можа выглядаць інакш, чым мы прызвычайліся.

МАРЫ БЕЛАРУСАЎ

Праграма беларускага кіно мела тэматычны кірунак ўтопіі і чараўніцтва — Утопія

лі ўзначаліць мясцовы сімфанічны аркестр: маўляў, часова, пакуль не знойдуць іншую кандыдатуру. І вось ужо 20 гадоў, як я жыву на два гарады, бо ў Мінску кірую ўжо двама буйнымі калектывамі: канцэртным аркестрам "Няміга" і сімфанічным аркестрам Белтэатрадыёкампааніі. Выкладаю ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Але ж у Брэсце ёсць свая адметная культурная аўра, якую ўтварае тамтэйшая творчая інтэлігенцыя. Аркестранты і самі штараз просяць: "Толькі не кідайце нас!" І аддача — неверагодная. Пры тым, што рэпетыцыі праходзяць

у вечары двойчы на тыдзень, што ў аркестры ўсе працуюць на паўстаўкі, бо выкладаюць у школах і каледжы. Я бачу, як музыканты папраўдзе любяць мастацтва, як яно дае ім сілы, здымае будзённае стомленасць, дазваляе выйсці на новыя творчыя далегляды.

Невыпадкава, што ёсць тыя, хто працуе ў калектыве з моманту яго заснавання: канцэртмайстар аркестра Вольга Кастэнка, канцэртмайстар групы віяланчэльы Таццяна Голуб, першы флейтэйст Сяргей Шаўчук, першы трубач Андрэй Дрозд... З нашым аркестрам выступалі многія вядучыя салісты — і не толькі беларускія. За яшчэ большы гонар мы лічым супрацоўніцтва з адоранымі малалымі музыкантамі, выхаванне талентаў. У іх — наш працяг, і гэта галоўнае.

К

Сімфанічны аркестр Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы справіў сваё 25-годдзе. Нават калі гэты ўзрост выкладзі больш значна ды аб'ёмна — як чвэрць стагоддзя, усё адно такі тэрмін будзе ўспрымацца невялікім у параўнанні са славетнымі сталічнымі калектывамі. Але зроблена за прамінулы час вельмі многа.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Аляксандр Сасноўскі.

Аркестравая аўра Брэста

Аркестр узнімае не толькі складаныя сімфанічныя шалотны, але і літаратурна-музычныя кампазіцыі, а таксама такія тэатральныя жанры, як опера і мюзікл. Ладзіць творчыя вечары беларускіх кампазітараў, разнастайныя тэма-

тычныя праграмы і цыклы. Удзельнічае ў фестывалях (і найперш, вядома, у "Студзеньскіх музычных вечарах"). Гастраляваў у розных гарадах не толькі Беларусі, але і Польшчы, Іспаніі, Францыі, Швейцарыі.

Апошнія 20 гадоў галоўным дырыжорам калектыва з'яўляецца Аляксандр Сасноўскі. Так што гэта і яго ўласны юбілей, усёго на "пяцігодку" меншы за агульнааркестравы.

— Памятаю, быў канец сезона, — узгадвае Аляксандр Пятровіч падзеі 1998 года. — Я гасцяваў у Брэсце. Нечакана мяне папрасі-

Мой дзед Сцяпан Рагін адзначаў дзень нараджэння 9 мая. Паважаючы ягоныя заслугі, мяне вызвалілі ад дэманстрацый. І мы ўсе, сваякі ды родзічы, збіраліся ў яго зранку. Дзед любіў слухаць ваенныя песні Высоцкага. Называў яго “хрыпатым”, але паважаў за дакладнасць слова. Дэфіцытныя запісы прывозілі з Масквы ягоныя сыны, мае дзядзькі. Калі дзеда не стала, я стаў хадзіць 9 мая на могілкі. Адносіў кветкі маёму Рагіну, згадваў ягоныя аповеды, імкнуўся зразумець, па якіх законах мы дамагліся Вялікай Перамогі менавіта ў час вясновай квецені. Як бы там ні было, але гэтае свята застаецца для мяне самым пашанотным і важным. Да слова, сёлета ў Ветку на могілкі я ездзіў разам са старэйшым сынам Сцяпанам. Вярнуўся з чарговай камандзіроўкі, убачыў вялізную колькасць паштовых лістоў, прысвечаных свята пераможнай вясны — і зноў згадаў дзеда.

Яўген РАГІН

Дні, Перамогаю асветленыя

Штогод на-стаўнікі і навучэнцы Ашмянскай школы мастацтваў ладзяць 9 мая фестываль вулічнай музыкі. Феерверкі нот і акордаў запаўняюць усе зручныя гарадскія пляцоўкі. Пра гэта паведаміла намеснік кіраўніка школы Таццяна Печкур.

Пасля ўрачыстага мітынгу з нагоды 73-й гадавіны Вялікай Перамогі ў Ашмянах адбыўся канцэрт. Выступілі Беларускі дзяржаўны заслужаны харэаграфічны ансамбль “Харошкі”, народны ансамблі: песні і танца — “Крыніцы”, сямейны — “Граўжанцы”, народнай песні — “Жытніца”, творчыя калектывы гарадскіх школ, народны хор ветэранаў вайны і працы.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Шчучынскай раённай бібліятэкі Віталь Рубанаў піша: “У гарадскім скверы 9 мая работнікі раённай і дзіцячай бібліятэкі падрыхтавалі тэматычную пляцоўку “Май. Вясна. Перамога”. Тут працавалі кніжныя выставы, школа малявання. А напярэдадні святаў прайшла акцыя “Дзякуй!” Цягам яе ветэраны атрымалі свае партрэты-фотакарткі са словамі вялікай удзячнасці за Перамогу”.

У бібліятэках Гродзенскага раёна прайшла акцыя “Чытаем дзесяць пра вайну”. У Скідзельскай гарадской бібліятэцы сямейнага чытання, Гожскай і Падлабенскай сельскіх бібліятэках адбыліся прэзентацыі кніг, гучалі вершы Аркадзя Куляшова, Ніла Гілевіча, Максіма Танка. Пра гэта паведаміла галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Людміла Трубчык.

Прэм’ера спектакля “Маці-зямля” адбылася 8 мая ў Мазалаўскім сельскім доме культуры, што на Віцебшчыне. Пастаноўка — вынік працы ўдзельнікаў тэатральнага гуртка “Вобраз”. Мерапрыемства — частка комплекснай культурнай праграмы, прымеркаванай да Дня Пе-

рамогі. А завяршыў яе канцэрт. Аўтар інфармацыі — Андрэй Струнчанка.

Людміла Козел распавяла пра раённую эстафету ад помніка да помніка. Прадстаўнікі мясцовай улады і грамадскіх аб’яднанняў праехалі па шасці маршрутах Ашмяншчыны, усклалі кветкі да помнікаў загінулым байцам.

Яшчэ адна навіна ад Людмілы Трубчык, галоўнага бібліятэкара па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру. Напярэдадні Дня Перамогі Падлабенскай сельскай бібліятэка сумесна з аднайменным сельскім саветам павіншавалі ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны са святам. А супрацоўнікі Скідзельскай гарадской бібліятэкі сямейнага чытання правялі акцыю “Падарунак ветэрану”.

А вось што піша начальнік інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Святлана Робака: “9 мая ў Скідзелі былі арганізаваны міні-музей. На пляцоўцы цэнтральнага парка паставілі стол, засланы чырвоным абрусам. На ім — кулямётная стужка, сярэдняя гільза, старая салдацкая пілотка, узнагароды. А на лаўцы — выстава паштовок

ваеннага часу. А велабліятэка завітала з літаратурай на “партызанскую паляну”, падрыхтаваную вучнямі скідзельскіх школ”.

На Карэліччыне правялі аўтаакцыю “Гваздзіка”. Падчас яе праходжання работнікі культуры разам з прадстаўнікамі прафесійных саюзаў і грамадскіх суполак павіншавалі ветэранаў. Інфармацыю даслалі аддзела метадычнай работы Карэліцкага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці.

Метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі Наталля Казарэз распавядае пра захады сельскіх устаноў па прапагандзе кнігі і чытання. У Жухавіцкай, Аюцавіцкай, Турэцкай сельскіх і Мірскай гарпасялковай бібліятэках шмат зроблена па сумесным чытанні, па наладжванні кніжных выстаў і выхаванні патрыятычных пачуццяў сярод юных наведвальнікаў.

Гэтыя ж мэты лічаць галоўнымі ў Ашмянскай раённай дзіцячай бібліятэцы. 11 мая тут правялі бенефіс чытацкіх сем’яў. Загадчык згаданай установы Гелена Гардзей распавядае, што супрацоўнікі аформілі залу, надалі ёй утульнасці. На свята сабраліся сем’і Мардас, Барысевіч, Нікадон, Мажэйка, Аляшэвіч, Лапейка, Фурса, Калядка, Гайдукевіч. Дзеці з хваляваннем распавядалі пра сваіх бацькоў. А тыя, у сваю чаргу, вялі гаворку пра карысць сямейнага чытання.

Бібліятэкар дзіцячай бібліятэкі № 8 Мінска Марына Петрашкевіч піша пра калег з Пярмі, якія знайшлі на карце беларускую ўстанову і вырашылі абавязкова яе наведаць, бо таксама працуюць

у восьмай дзіцячай бібліятэцы — праўда, свайго горада. Прыватныя відзіты перараслі ў трывалыя міжнародныя кантакты. Існуе праграма некамерцыйнага супрацоўніцтва “Мінск — Перм: давайце сябраваць гарадамі”, скіраваная на ўмацаванне культурных, інфармацыйных і сяброўскіх стасункаў паміж дзіцячымі групамі і асобнымі карыстальнікамі згаданых бібліятэк. “Па сеціве паляцелі відэапрэзентацыі пра бібліятэкі, — піша Марына Петрашкевіч, — а паштальёны панеслі кніжныя пасылкі для дзяцей. А потым адбылося іх анлайн-знаёмства. Агульныя мерапрыемствы да Дня Перамогі сталі апошнімі ў праграме супрацоўніцтва гэтага навучнага года. Напярэдзе лета — для дзяцей адпачынак, а для бібліятэкараў — час працоўкі новага цыкла мерапрыемстваў”.

Піша наш пастаянны аўтар — настаўнік Аршанскай дзіцячай школы мастацтваў № 3 Наталля Латышава. Справа ў тым, што школа прымала ў сябе ўдзельнікаў адкрытага гарадскога конкурсу ансамлевай музыкі “Вясновая фантазія”. На сцэне “змагаліся” юныя музыканты з Аршанскіх ДШМ № 1 і № 3 (Барань), Полацкай ДШМ і дзіцячых школ мастацтваў № 1 і № 3 Наваполацка. Як і заўжды, выхаванцы з Барані выступілі ўдала. Дыплом першай ступені — у інструментальнага ансамбля

Ніна Калач паведаміла ў рэдакцыю “К” пра сямейны выхадны “Кніжная мудрасць — багацце сямейнае”, арганізаваны на адкрытай пляцоўцы Нязбодзіцкай бібліятэкай-цэнтрам краязнаўства. У праграме свята былі: літаратурна-музычная кампазіцыя, конкурсна-гульнівая праграма, фотавыстава, мерапрыемствы на дзіцячай пляцоўцы.

Светлагорская раённая бібліятэка напярэдадні Дня Перамогі прапанавала сваім чытачам прыняць удзел у раённым відэаконкурсе “#Памятаем. Ганарымся. Чытаем” — выбаць прысвечаны Вялікай Айчыннай вайне верш і прачытаць яго на камеру мабільнага тэлефона. Арганізатары атрымалі амаль паўсотні запісаў і ад настаўнікаў сельскіх школ, бібліятэкараў, клубных работнікаў, пенсіянераў. Самаму малодшаму канкурсанту споўнілася 9 гадоў, а старэйшаму — 78. “Звыш 2000 галасаванняў сеціва за ўдзельнікаў, — піша Валянціна Расошанка. — Па выніках інтэрнэт-галасавання пераможцай стала дзесяцікласніца Валерыя Аўрам, дзевяці і трэцяе месца занялі Вікторыя Ярац і Елізавета Хулуп. Прыз глядацкіх сімпатый атрымала Надзея Мельнік з вёскі Чкалава”.

На здымках:

- 1 Кветкі да помнікам загінулым байцам усклалі на Ашмяншчыне.
- 2 Абрад Юр’я ў першапачатковым выглядзе захаваўся ў вёсцы Ахонава Дзятлаўскага раёна.
- 3 Школа малявання ў скверы Шчучына.
- 4 “Зецельскі фэст” у Дзятлаве — ужо традыцыйны сямейны адпачынак.

К

Не раз і не два я рэдагаваў гэты тэкст. Але пачуццё, мякка кажучы, дыскамфорту ад яго канчатковай версіі мяне не пакінула. Фарбы не згущаюць, аднак і не прыхарошваю нічога — як ёсць, так ёсць. Пра сёе-тое пісаць не стаю. Напрыклад, пра заробкі ў гэтым аграгарадку ў не самы насычаны сельскагаспадарчымі працамі перыяд. Хіба дадаў трохі ад сябе аптымізму.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Цвеціна Мёрскага раёна — Мінск / Фота аўтара

У чаканні “ўважухі” ды аптымістычных навін

КАЛІ ПРАЦА ГРЭЕ

У будынку цэнтра цвецінскай культуры суседнічаюць тры ўстановы — бібліятэка, дом культуры і дом фальклору. Апошні спецыялізуецца на арганізацыі і правядзенні традыцыйных святаў і абрадаў, беражэ і прапагандуе мясцовую аўтэнтыку (танцы, песні, прыказкі, прымаўкі, байкі), вядзе летапіс аграгарадка і прылеглых да яго населеных пунктаў — балазе, там ёсць яшчэ старажылы, здатныя распавесці пра гісторыю краю.

Бібліятэку ўзначальвае Ксенія Красько (па прафесіі — рэжысёр абрадаў і святаў), якая ў захапленні ад сваёй працы. Яна перакананая, што прыносіць людзям святло літаратуры і радасць ад зносінаў з кнігай. Асноўны склад наведвальнікаў установы — маленькія дзеткі і людзі пенсійнага ўзросту. Падлеткаў прывабіць няпроста: мала яны чытаюць з паперы. Натопіла ў бібліятэцы, па прызнанні Ксеніі Мікалаеўны, не назіраецца.

— Мае першасныя абавязкі звязаны са справай бібліятэчнай, з краязнаўствам, але каб вы ведалі, як мяне грэе тое, што сюды приходзяць проста пагутарыць, падзяліцца і са мной, і адзін з адным сваімі праблемамі! — з запалам кажа спадарыня Красько. — І падтрымліваю такую цёплую атмасферу ў нашай установе, якая з’яўляецца нібы другім домам для людзей, я таксама лічу задачай важнай.

Як на злосць, у дзень майго знаёмства з Ксеніяй Мікалаеўнай “грукнуўся” бібліятэчны камп’ютар. А ў абслугоўванні насельніцтва Цвеціна, як паведамляе спадарыня Красько, ён адыгрывае сваю ролю:

— З яго дапамогай я, напрыклад, друкую жыхарам фатаграфіі, што вельмі для іх актуальна: ім не трэба ехаць у райцэнтр — усё тут, побач. Як здымуць яны якую-небудзь сваю ўрачыстасць, знакавую для іх

1

2

3

4

5

6

На здымках:

- 1 Захавальніца старадаўніх рэцэптаў Ірына Капуста.
- 2 Бібліятэкар Ксенія Красько ў захапленні ад сваёй працы.
- 3 Асаблівы гонар Зінаіды Кадушкі — клуб “Цвецінскія прысмакі”.
- 4 Цэнтр цвецінскай культуры.
- 5 У зале СДК усё гатова для прыёму сталічных артыстаў.
- 6 З папаўненнем фондаў у бібліятэцы ўсё добра.

гатоўва ахвотна. А вось са справай як? (Дарэчы, зала ў цвецінскім Доме культуры — выдатная!)

— Шчыра прызнацца, — адкрыта гаворыць дырэктар установы Зінаіда Кадушкі, — рукі часам апускаюцца. Для каго мы працуем, навошта, каму патрэбна тут культура — акрамя вельмі абмежаванага кола асоб? Аграгарадок пусцее, старыя сыходзяць, людзі сярэдняга веку ў першую чаргу думаюць пра побыт, чым пра нешта ўзвышанае, моладзь глядзіць у бок гарадоў. Яшчэ дзесяць гадоў таму ў нашых сценах было вельмі шматлюдна, а потым усё нібы паволі пайшло па накатанай, — але ўжо з гары. Таму і маладыя спецыялісты ў нас не затрымліваюцца: заробак у нашай сферы вы самі ведаеце які, асабліва ў вёсцы. Ды і сумна ім тут. Ці зменіцца што калі-небудзь у лепшы бок? Верыць у гэта вельмі хочацца, але перадумоў для таго я пакуль не бачу. Вядома, мне балюча за сельскую культуру, якую ўжо неабходна адраджаць, але спачатку патрэбныя нейкія дзейсныя крокі па адраджэнні вёсак.

ЁСЦЬ ПРАПАНОВА

Цяжка ў гэта паверыць, але калісьці на сцэне Цвецінскага СДК выступалі “Песняры”, Аляксандр Ціхановіч і Ядвіга Паплаўская, не кажучы ўжо пра “зорак” калібрам паменей. Апошні раз сталічны артыст прадэманстраваў тут сваё майстэрства гадоў 20 таму.

Такім чынам, у мяне ўзнікае пытанне. Пажална, выканаўцы, а як бы гэта ў Год малой радзімы, вось так, з чыстай дэбратычнасцю ці па загадзе сэрца, забяспліта адправіцца ў якую-небудзь даўно ўжо прызабытую “высокай эстрадай” вёску і даць у ёй канцэрт? Няўжо вы надта з таго пабяднееце? А калі яшчэ і ў сваю родную вёску з такой місіяй прыедзеце, то будзе вам зусім рэспект і “ўважуха”! Бо публічна рваць на сабе кашулі ў СМІ, кажучы пра любоў да родных каласкоў усе майстры

падзею, або як дзеткі растуць — адразу ідуць да нас.

З папаўненнем фондаў тут усё добра. Нават, як прызналася бібліятэкар, ёсць нямала літаратуры, попыт на якую невялікі.

А да Ксеніі Мікалаеўны тут бібліятэкарам працавала Ірына Капуста. Захавальніца старадаўніх рэцэптаў, яна лічыцца ледзь не галоўным кулінарам Цвеціна. Яе “канёк” — бабка, клёцкі, драныя піражкі, бліны з рознай начынкай. Сёе-тое з гэтага “меню” спадарыня Капуста, як удзельніца клуба беларускай кухні “Цвецінскія прысмакі”, перыядычна выстаўляе на адпаведных фестывалях, якіх у нашай краіне хапае. І прызваў месцы яна выйграе пастаянна.

Чалавек, які гатуе так, што пальчыкі потым абліжаш, а да таго ж яшчэ і спявае ў фальклорным гуртку, не можа не мець уласнага меркавання пра мясцовую культуру, вырашыў я. І таму запрасіў Ірыну Фёдаруўну стаць нашым аглядальнікам.

Каментарый Ірыны КАПУСТЫ:

— Ужо ў тую пару, калі я кіравала бібліятэкай, цікава было да кнігі з кожным годам падала. Што вы хочаце — перш за ўсё людзі сёння заклапочаны тым, як больш-менш надзея жыць, і якая ўжо тут цяга да літаратуры? На працягу года наведванне, якое ў апошні час давалася з цяжкасцю, уплывала і тое, што моладзь з аграгарадка з’езджала. І з’езджае. Ведаю, што маёй зменшчыцы цяпер нялёгка, якія б новыя формы для прыцягнення чытачоў яна ні прыдумляла (такія, да прыкладу, як праект “Літаратурны календар” ці літаратурна-музычныя вечары).

Вядома, я дасюль застаюся наведвальніцай бібліятэкі. Радуе тое, што ў яе паступаюць навінкі, але, напрыклад, некаторыя кнігі з беларускай і савецкай класікі ўжо моцна знізіліся. А перавыдаюць такога кшталту літаратуру сёння, як мне здаецца, не так і часта — пераважна да якіх-небудзь памятных

спадчына, хто знаходзіць час, каб прыйсці ў ДК і пазаймацца ў якім-небудзь з яго фарміраванняў. Душы іхнія гэтага патрабуюць, яны адчуваюць сваю адказнасць за тое, што, калі не будзе каму перадаць народнае мастацтва, яно памрэ. Але людскі касцяк гэты захаваць складана, а пра тое, каб колькасць гурткоўцаў павялічвалася — і зусім марыць не выпадае. Не да “забаў” і высокіх матываў сёння шматлікім жыхарам аграгарадка. Той моладзі, якая пакуль яшчэ не з’ехала, дастаткова інтэрнэту, а дарослым хапае тэлевізара.

Школу нашу аптымізавалі, дзяцей возіць вучыцца ў іншы аграгарадок. А калі яны прыедуць назад — у другой палове дня, — у каго з іх будзе жаданне наведаць гурток у Доме культуры? Супраць вячэрніх заняткаў і бацькі: яны хвалююцца, як іх дзецім вяртацца дадому ў позні час. А дзеці ж таксама цяпер усе ў інтэрнэце.

Я прыйшла працаваць у бібліятэку звыш трыццаці гадоў таму, увесь гэты будынак тады ацяпляўся звычайнымі печкамі, дый працягвае ацяпляцца імі і сёння... Што будзе далей з культурай Цвеціна — застаецца толькі здагадавацца. Асабіста я ніякага спрыяльнага выхаду не бачу. Мы, наша пакаленне ды трохі за нас малодзейшыя, дажывуць сваё. А што потым? Няўжо культура тут на нас і скончыцца?

Упэўнены, што пра тое ж не перастаюць думаць і высокія інстанцыі. Далібог, у цяперашніх абставінах — пагаршэння дэмаграфічнай сітуацыі ў вёсках ды вымушанай аптымізацыі — патрэбна рэальная праграма хоць бы захавання сельскай культуры, не кажу ўжо пра яе развіццё. Я б помнік пры жыцці паставіў таму чалавеку, які стварыў бы такі дзейсны праект.

Каментарый Ірыны КАПУСТЫ:

— У Дома культуры праблема тая ж, што і ў бібліятэцы. У Цвеціна яшчэ ёсць тэма, каму неабыхава наша

Грунвальд, Міцкевіч, Вясковае неба...

Беларускія рарытэты ў Нацыянальным музеі ў Варшаве

Нацыянальны музей у Варшаве — адно з найбагацейшых у суседняй краіне сховішчаў твораў мастацтва, многія з якіх звязаны з Беларуссю і даўно вядомыя чытачам "К". Паколькі каталога такіх карцін, скульптур і іншых артэфактаў не існуе, можна толькі здагадацца аб маштабах нашай супольнай спадчыны, якая тоіцца ў неабсяжных фондасховішчах. Але досыць і таго, што выстаўлена ў экспазіцыі.

АД НІЛА ДА ДНЯПРА

Каб знайсці творы мастацтва, звязаныя з Беларуссю, трэба абысці не толькі тыя залы, дзе, здавалася б, такія творы павінны быць, але і тыя, дзе шукаць штосьці такое было б, на першы погляд, марна. Першы сюрпрыз нас чакае ў Галерэі Фарас.

Фарас — гэта паселішча на поўначы Судана, на самай граніцы з Егіптам. У 1961 — 1964 гадах тут праводзілі раскопкі польскія археолагі пад кіраўніцтвам Казімежа Міхалоўскага. Работы вяліся пад патранатам UNESCO з мэтай ураўнавання культурнай спадчыны падчас будаўніцтва Асуанскіх плацін. Тады знайшлі рэшткі праваслаўнага храма VII — XIV стагоддзяў. Шмат фрагментаў фрэсак з царквы і іншых выяўленых там прадметаў перавезлі, паводле дамоўленасці з Суданам, у варшаўскі музей. У выніку была створана галерэя Фарас, якая, па сутнасці, уяўляе з сябе рэканструкцыю храма, затопленага цяпер водамі Ніла.

Разам з паказам твораў, ураўнаваных у Фарасе, у музеі экспануюцца і прадметы праваслаўнага — або, паводле музейнай тэрміналогіі, усходнехрысціянскага — мастацтва з розных краін свету — ад Эфіопіі і Грэцыі да зямель старажытнай Русі. Пад шклом можна ўбачыць абразкі і крыжыкі XII — XIII стагоддзяў. Месца дакладнага пахо-

джання не пазначанае: паўсюль адзін і той жа подпіс: "Кіеўская Русь". Гэта значыць, што рэчы маглі быць знойдзеныя як у Ноўгарадзе або Кіеве, так і ў Полацку або Тураве.

Адпаведна, наведвальнік можа толькі здагадацца, якія з гэтых прадметаў паходзяць з Беларусі. І хай гэтая інфармацыя натхніць кагосьці з даследчыкаў культуры таго перыяду на далейшыя пошукі. Хто ведае, ці не адкрыецца ў варшаўскім музеі невядомая рэліквія з часоў нашай ранняй гісторыі?

набліжана да рэальных падзей. Але самае цікавае, што, паводле даных Нацыянальнага музея ў Варшаве (а менавіта там экспануецца арыгінал твора), яго аўтар — Лукас Кранэх Старэйшы або Ганс Крэль. У любым выпадку, каб адчуць атмасферу гістарычнай бітвы, сёння трэба ехаць у Варшаву.

Тут жа захоўваюцца і славуныя слуккія паясы. У навуковым асяроддзі ў Польшчы іх часцей называюць кунтушовымі, бо шляхціцы імі падпяразвалі кунтуш. І не ўсе вырабляліся ў Слуцку, а некаторыя яшчэ раней у Нясвіжы, Станіслававе (цяпер Івана-Франкоўск) ва Украіне, а пазней — у Гродне, пад Варшавай, нават у французскім Ліёне. У любым выпадку, і ўласна слуккіх паясоў у Нацыянальным музеі многа — адна з найбагацейшых калекцый! У 2014 годзе некаторыя паясы з гэтага збору выстаўляліся ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь.

А вось тое, што ў Слуцку ў выніку рэалізацыі спецыяльнай дзяржаўнай праграмы была адноўлена вытворчасць паясоў, палякаў уражвае. Хача ёсць прадпрыемствы, якія наладзілі вытворчасць копіяў старажытных аксесуараў і ў Польшчы.

НА СКАЛЕ АЮ-ДАГ

Працягваючы пошук беларускіх рарытэтаў, мы павінны зазірнуць у Галерэю мастацтва XIX стагоддзя. Тут выстаўлены некалькі партрэтаў апошняга караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага, ураджэнца вёскі Воўчын сучаснага Камянецкага раёна. Увогуле, выяў Панятоўскага ў Варшаве шмат у розных музеях, і гэта можна лічыць справядлівым, бо менавіта пры ім польская сталіца набыла свой бляск. У экспазіцыі ж Нацыянальнага музея адзначаюцца работы Пэра Крафта (каля 1767 года) і Маркела Бак'ярэлі (пасля 1780-га).

Побач прадстаўлены карці-

ны пэндзля ўраджэнца Варшавы Францішка Смуглевіча, Юзафа Аляшкевіча родам з-пад Расейня ў Літве, Яна Рустэма, які нарадзіўся ў Стамбуле, і выхадца з Кракава Юзафа Пешкі. Усе яны на мяжы XVIII і XIX стагоддзяў былі звязаны творчасцю з Вільняй і наогул літоўска-беларускімі землямі. Пешка, напрыклад, пакінуў шмат цікавых выяў гарадоў Беларусі, паводле якіх мы цяпер вывучаем іх гістарычнае аблічча.

Але бясспрэчная перліна Галерэі старажытнага мастацтва — партрэт Адама Міцкевіча на скале Аю-Даг, напісаны Валенціем Вільгельмам Ваньковічам (1827 — 1828). І герой карціны, і яе аўтар — ураджэнцы беларускіх земляў.

Асобная тэма — гэта творы на сюжэты агульнай беларуска-літоўска-польскай гісторыі, якія пісалі польскія мастакі. У музеі прадстаўлены тыя хрэстаматычныя карціны, якія мы можам убачыць нават у школьных падручніках — напрыклад, "Смерць Барбары Радзівіл" (1860) Юзафа Зімлера. Але, натуральна, найперш прыцягвае ўвагу велізарнае палатно Яна Матэйкі "Бітва пад Грунвальдам" (1878) з цэнтральнай постаццю Вітаўта сярод удзельнікаў баталіі. Карціна займае цэлую сцяну адной з залаў, перад ёй расставлены рады лавак, каб шматлікія наведвальнікі маглі разгледзець усё ў дэталю.

РОДНАЕ НЕБА ФЕРДЫНАНДА РУШЧЫЦА

Малая радзіма мастака — гэта Багданава ў сучасным Валожынскім раёне. Крайвід адтуль сёння ўпрыгожвае Галерэю мастацтва XX і XXI стагоддзяў. Пейзаж, напісаны ў 1898 годзе, лічыцца адным з найлепшых у спадчыне творцы. Ён, дарэчы, сугучны яго ж карціне "Ля касцёла", якая экспануецца ў Нацыянальным

На здымках:

- 1 Фердынад Рушчыц. "Зямля" (у цэнтры).
- 2 Марчэла Бак'ярэлі. Партрэт Станіслава Панятоўскага.
- 3 Медальён-змеявік. Кіеўская Русь. XII стагоддзе.
- 4 Валенцій Ваньковіч. "Міцкевіч на скале Аю-Даг".

мастацкім музеі ў Мінску. Чым? Багданаўскім блакітным небам. Так, як Рушчыц, неба не маляваў ніхто.

Нагадаю, што мастак вырас у Мінску, некалькі перыядаў свайго жыцця пражыў у Варшаве, а яго ўлюбёным горадам была Вільня.

"Зямля" захоўваецца ў Варшаве з 1899 года, калі палатно непасрэдна ў аўтара купіла галерэя Zacheta, якая, дарэчы, існуе і дагэтуль. У Нацыянальным музеі можна таксама ўбачыць творы Рушчыца "Стары дом" (1903) і "Лясны ручай" (1899 — 1900).

Таксама ў Нацыянальным музеі ў Варшаве захоўваюцца граматы і партреты Радзівілаў з Нясвіжа, графіка Напалеона Орды і многае іншае. Бадай найлепшай папулярызаванай гэтых твораў сярод беларусаў было б стварэнне каталога або альбома. Але наўрад ці польскія спецыялісты будуць займацца гэтым без ініцыятывы беларускага боку. У сваю чаргу, шмат твораў, гістарычна звязаных з Польшчай, знаходзіцца ў мінскім Нацыянальным мастацкім музеі. Хочацца спадзявацца, у даследчыкаў і проста цікаўных турыстаў з абедзвюх краін рана ці позна з'явіцца магчымасць лёгка знайсці сляды агульнай культуры ў галоўных мастацкіх музеях Варшавы і Мінска.

Віктар КОРБУТ
Фота аўтара

2

ЛУКАС КРАНЕХ І СЛУККІЯ ПАЯСЫ

Многія бачылі рэпрадукцыю з адзіным адлюстраваннем Аршанскай бітвы ў колеры, якое паходзіць з 1530 года — гэта значыць,

Скансэны на скрыжаванні эпох

Дактарантка Віленскага ўніверсітэта Надзея ЧАРАПАН піша дысертацыю пра досвед наведвальнікаў і сацыяльна-культурную ролю этнаграфічных музеяў на вольным паветры ў Беларусі, Літве і Швецыі. Даследчыца правяла шмат часу ў Беларускам дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту, Літоўскім музеі народнага побыту ў Румшышкес і ў стакгольмскім Скансэне — гутарыла з наведвальнікамі, удзельнічала ў экскурсіях, забяляльных і адукацыйных праграмах, а ў літоўскім музеі нават жыла цэлыя два тыдні. І зараз Надзея гатовая падзяліцца тымі высновамі, да якіх прыйшла.

ГРЫБЫ, ПРАБЕЖКІ, САБАКІ

Ідэя музея на вольным паветры ўзнікла ў Скандынавіі ў канцы XIX стагоддзя як рэакцыя на хуткую і небяспечную для традыцыйнай культуры індустрыялізацыю. Створаныя ў розны час, але паводле адзінай мадэлі, шведскі, беларускі і літоўскі скансэны валодаюць рознымі рэсурсамі, але маюць падобныя структуры (комплекс будынкаў і ландшафт) і экспазіцыі (у асноўным, драўлянае дойлідства). Кожны з гэтых музеяў праводзіць разнастайныя адукацыйныя і забяляльныя праграмы з мэтай распаўсюджваць веды аб традыцыйнай культуры, матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчыне і побыце.

На сёння галоўнай канцэптуальнай праблемай скансэнаў з’яўляецца тое, якім чынам стварыць сувязь паміж аб’ектам паказу — спадчынай даіндустрыяльнай эпохі, і наведвальнікамі — прадстаўнікамі эпохі постіндустрыяльнай. Ці могуць гараджане XXI стагоддзя ідэнтыфікаваць сябе са спадчынай “вёскі”? Наколькі яна ім зразумелая? Якія сэнсы і новыя функцыі выконваюць музеі на вольным паветры ў розных культурных кантэкстах? На гэтыя пытанні мне і хацелася знайсці адказы.

Я прыйшла да высновы, што розныя катэгорыі наведвальнікаў маюць рознае ўяўленне пра адзін і той жа музей, і яно можа зусім не адпавядаць афіцыйнай місіі і візіі самой установы. Напрыклад, група італьянцаў падчас экскурсіі ў Літоўскім музеі народнага побыту пабачыла грыбы і пачала іх збіраць, таму экскурсавод вымушаны быў зрабіць незапланаваны перапынак. Здагадайцеся, пра што гаманілі напрыканцы экскурсіі ішчаслівыя грыбнікі? Вядома, зусім не пра нюансы этнаграфіі.

Для сучасных гараджан музей на вольным паветры — гэта перш за ўсё месца для рэлаксацыі. Людзі прыходзяць туды з сябрамі, сям’ёй, дзецьмі. Для выгулу сабак (Румшышкес), прабежкі (Стакгольм), пікніка (Азярцо). Адна наведвальніца Скансэна нават здзівілася майму пытанню “Як вам музей?”, бо стакгольмцы з гадавым абанэнтам ходзяць у Скансэна ў першую чаргу як у запарк...

І сапраўды, “жывыя” экспанаты (коні, козы, авечкі, куры, каты) надаюць статычным драўляным будынкам дынаміку і подых жыцця.

“Драўляны Дыснэйлэнд” альбо машына часу?

Азярцо (Беларусь).

Стакгольм (Швецыя).

Думаецца, і нашы скансэны маглі б развіваць натуралістычны кірунак, ствараць адмысловыя праграмы, звязаныя з прыродай і экалогіяй. Напрыклад, датычныя бортніцтва, рыбнай лоўлі і іншых традыцыйных заняткаў. Таксама перспектыўным кірункам для беларускага і літоўскага музеяў маглі б стаць экалагічныя мерапрыемствы, якія праводзяцца ў Скансэне для дзяцей і моладзі.

Лічу, музеям неабходна дасканала вывучаць аўдыторыю і рупліва будаваць сістэму камунікацый для розных катэгорый гасцей. Чаму наведвальнікі павінны цікавіцца музеймі, калі музеі не цікавяцца ім? На жаль, беларускія ўстановы рэдка праводзяць грунтоўныя даследаванні аўдыторыі. Дый тыя, што ладзяцца, маюць звычайна эканамічны ўхіл, і пытанні там кшталту “Колькі грошай вы патрацілі ў музей?”

З ГІДАМ АЛЬБО БЕЗ

Як сведчаць праведзеныя мной інтэрв’ю, адукацыйны элемент скансэнаў важны найперш для тых,

амаль у кожным будынку працуюць адукатары, якія шмат распаўсюджаюць пра хату і сям’ю, якая ў ёй жыла, таму дадатковае інфармацыйнае суправаджэнне і непатрэбнае. У беларускім і літоўскім музеях ёсць супрацоўніцы ў будынках, але іх асноўныя функцыі — наглядчыцкія. Тым не менш, часта яны адказваюць на пытанні наведвальнікаў. А наколькі правільна і навукова абгрунтавана — гэта ўжо іншая тэма.

Падчас назірання за ўдзелам школьных груп у інтэрактыўных экскурсіях у Швецыі і Беларусі я заўважыла агульную асаблівасць: найбольшую зацікаўленасць у дзяцей выклікаюць прадметы і будынкі, якія не сустракаюцца ў іх штодзённым жыцці. Напрыклад, ветракі, пералазы, драўляныя цэрквы.

У беларускім скансэне значна акрэслілася і моўнае пытанне: школьнікі 6-7 гадоў недастаткова валодаюць беларускай мовай для разумення экскурсіі. У такой сітуацыі некаторыя настаўнікі заахвочвалі экскурсавода працягваць па-беларуску і дапамагалі з перакладам незнаёмых слоў, а іншыя, наадварот, прасілі перайсці на рускую.

Румшышкес (Літва).

хто едзе туды на экскурсію — як у складзе арганізаваных груп, гэтак і індывідуальна. Значнай перавагай беларускага музея з’яўляецца тое, што гэта можна замовіць непасрэдна на ўваходзе. У Літве абавязкова папярэдняя рэзервацыя, таму часта тым, хто хацеў бы даведацца больш (у асноўным, замежным турыстам), даводзіцца хадзіць без суправаджэння — што вельмі часта негатыўна ўплывае на ўспрыняццё экспазіцыі і культурных кодаў.

У Скансэне экскурсіі таксама толькі па папярэдняй дамовы, але

знішчыў некалькі помнікаў драўлянага дойлідства.

Многія апытаныя мною наведвальнікі фэстаў ехалі не ў музей, а менавіта на музычныя выступы ўлюбёных гуртоў — як, напрыклад, Опика, які браў удзел у “Камяніцы-2017”. Некаторыя экспазіцыі нават не цікавіліся. У той самы час, оўпэн-эйры з’яўляюцца не толькі адным з варыянтаў паляпшэння фінансавага становішча музеяў, але таксама могуць быць выкарыстаны і як новы інструмент камунікацыі з моладдзю. Толькі, вядома, не за кошт экспазіцыі...

Папулярнай забавай з’яўляюцца таксама і інтэрактыўныя праграмы для дарослых. У літоўскім музеі часта праводзяцца хрэсьбіны, вяселлі і дзівочнікі, у беларускім карыстаецца попыткам вяселле. Часам яно замаўляецца па скарачонай праграме, і тут не ідзе гаворкі пра культурнае паглыбленне. Але многія маладыя пары прагнуць, каб усё было “па-сапраўднаму”.

У Скансэне таксама праходзяць вяселлі, аднак для іх выдзяляюць адзін дзень на год, звычайна ў пачатку ліпеня. Напрыклад, летася шлобам там пабраліся больш за тысячу чалавек. Рэгістрацыі ідуць у адмысловых наметы на тэрыторыі ўсяго музея. На жаль, падчас такога “канвеера” культурны кампанент бадай адсутнічае, бо асноўная мэта — каб усе ахвотныя паспелі ажаніцца.

У такім фармаце наведвання ствараецца спахвочнае стаўленне да музея. Скансэна страчвае сваё аблічча і прызначэнне, ператвараючыся ў драўляны Дыснэйлэнд.

НЕ ДЛЯ НАС?

— Музей не для нас, туды мы водзім турыстаў, — так апісала румынскі этнаграфічны скансэна мая сяброўка з Бухарэста.

Этнаграфічныя музеі ператвараюцца ў своеасаблівыя рэзерваты сялянскай культуры, архітэктуры і побыту народа, якія пачалі гінуць з пачаткам індустрыялізацыі і амаль канчаткова зніклі ў апошнія дзесяцігоддзі. Сучасныя наведвальнікі з цяжкасцю ідэнтыфікуюць сябе з тымі аб’ектамі, якія прадстаўлены ў музейнай экспазіцыі. У такой сітуацыі музеі павінны нарошчваць камунікацыі, знаходзіць новыя падыходы да інтэрпрэтацыі культурнай спадчыны, змяняючы кагнітыўную прорву паміж наведвальнікам і аб’ектам паказу.

Беларускаму музею народнай архітэктуры і побыту я б хацела параіць правесці даследаванне аўдыторыі, каб пазнаёміцца і пасябраваць з ёй, а потым распрацаваць сістэму інфармацыйнага суправаджэння на мове сучасных людзей, якая будзе закранаць іх пачуцці, выклікаць эмоцыі. Трэба рабіць больш тэматычных праграм і абмяркоўваць сучасныя праблемы. Імпульс да развіцця музеяў надаюць маладыя супрацоўнікі, якія, на маю думку, з’яўляюцца рухомай сілай і валодаюць значным патэнцыялам для стварэння новых цікавых накірункаў і камунікацый. Спадзяюся, што іх імпульс, свежыя ідэі і адданасць музею будуць заўважаны кіраўніцтвам і наведвальнікамі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
фалькларыст
Фота аўтара

“ШЛЮБНЫ ДЗЕНЬ”

Яшчэ адзін распаўсюджаны від інтэрактыўных мерапрыемстваў — музейныя святы і фестывалі, якія, з аднаго боку ствараюць эфект пагружэння ў асяроддзе і збіраюць вялікую публіку, а з другога — як паказвае маё даследаванне, замянаюць успрыняццю экспазіцыі і нават утвараюць для музея пагрозу. Напрыклад, падчас фестывалю электроннай музыкі Granatos Live у жніўні 2017 на тэрыторыі музея ў Румшышкес адбыўся пажар, які

Напярэдадні Міжнароднага дня музеяў па традыцыі адбылося падвядзенне вынікаў конкурсу "Еўрапейскі музей года". Як засведчыла рашэнне журы, найважнейшыя трэнды гэтага году — максімальная адкрытасць для грамадства і сацыяльная місія музея. Сёлетні пераможца — Музей дызайну ў Лондане — без сумневу, адпавядае гэтым якасцям.

Музейны "Оскар" мае не толькі сімвалічную вартасць. Скульптура Генры Мура "Яйка" — твор, каштоўны ва ўсіх сэнсах слова. Аднак уручаюць яго не назаўсёды: ужо налета ўзнагарода перадаецца новаму пераможцу. Што, зрэшты, таксама выглядае сімвалічна: музейная справа развіваецца неспынна.

ФІЛАСОФІЯ МУЗЕЯ БУДУЧЫНІ

Конкурс праводзіцца штогадова пад патранатам каралевы Бельгіі. Яго ідэю ў 1977 годзе сфармуляваў і рэалізаваў вядомы брытанскі музеалаг Кенет Хадсан (1916 — 1999). Культываў музейным свеце постаць — хаця па адукацыі ён быў зусім не музейшчыкам. Журналіст BBC у свой час займаўся рознымі тэмамі — ад індустрыяльнай археалогіі да гісторыі грамадзянскай авіяцыі — аднак урэшце сур'ёзна зацікавіўся музеймі. Пазней яго нават запрасілі ў UNESCO ў якасці эксперта ў

Музей драўлянага караблебудавання ў Беціне.

Музей ваеннага дзяцінства ў Сараеве.

гэтай галіне. Напісаў некалькі бліскучых кніг. Адна з іх, "Уплывовыя музеі", перакладзена на рускую мову. У ёй гутарка ідзе пра 37 устаноў, якія ў розныя гады пракладалі новыя шляхі ў музейнай справе. І ў іх ёсць чаму павучыцца!

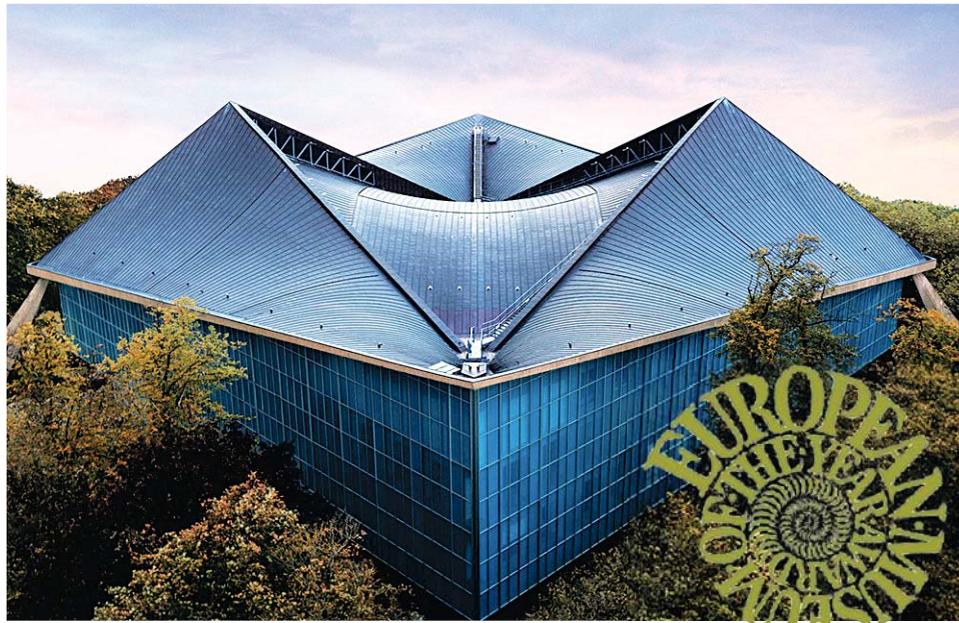
Урэшце, менавіта Хадсан сфармуляваў філасофію музея будучыні, які павінен не толькі захоўваць культуру мінулага, але стаць неад'емнай часткай культуры сучаснай. І, галоўнае — даваць адказы на выклікі грамадскага жыцця. Падобнае разуменне задач музея лягло і ў аснову конкурсу. Яго галоўныя мэты — маніторынг сучасных тэндэнцый у галіне і стварэнне пляцоўкі для прафесійнага аналізу музейнай дзейнасці ў Еўропе.

Арганізатарам конкурсу з'яўляецца "Еўрапейскі музейны форум" — няўрадавая арганізацыя, што зарэкамендавала сябе як важны суб'ект інтэграцыі музейнай справы на ўсім кантыненте. Журы складаецца пераважна з дырэктараў музеяў, якія перамагалі ў мінулыя гады, але ўваходзяць у яго таксама і журналісты, дызайнеры ды іншыя спецыялісты "сумежных сфер". У ліку намінантаў — установы, экспазіцыі якіх адкрыліся для публікі (альбо былі кардынальным чынам рэканструаваныя) на працягу трох апошніх гадоў.

На конкурсе прысуджаюць галоўны прыз і шэраг спецыяльных. Яны ўручаюцца ў маі на асамблеі "Еўрапейскага музейнага форуму", якая штогод адбываецца ў новым месцы з удзелам усіх кандыдатаў. Сёлета асамблея прайшла 9 — 12 мая 2018 у Варшаве, дзе яе

Інавацыі заўсёды ў трэндзе

Еўрапейскі музейны "Оскар" акрэсліў тэндэнцыі галіны

Музей дызайну ў Лондане.

гаспадаром быў Музей гісторыі польскіх яўрэяў, пазалетася прызнаны музеем года Еўропы.

Па ўмовах конкурсу, кожны ўдзельнік падчас прэзентацыі свайго музея павінен прадставіць аб'ект, які з'яўляецца найбольш значным альбо вобразна ўвасабляе новыя падыходы да музейнай работы. Адно намінантаў для гэтага дэманстравалі ключавыя прадметы ўласных збораў, другія прыбегалі да мовы сімвалаў.

Галоўны прыз прысуджаецца музею, які дэманструе найвышэйшыя стандарты, ўзор, прыклад ва ўсіх адносінах, збалансавана развівае ўсе асноўныя кірункі работы (фондава-захавальніцкі, экспазіцыйна-выставачны і адукацыйна-выхаваўчы) — і ў той жа час з'яўляецца інавацыйным. Галоўная ўвага надаецца, канешне, "абліччу" музея — яго экспазіцыі.

Сёлетні пераможца — Музей дызайну ў Лондане — пазалетася пераехаў у новы будынак у элітным раёне Кенсінгтан. Эфектны твор архітэктара Джона Поўсана абышоўся ўладам і спонсарам у 83 мільёны фунтаў, аднак затраты апраўдалі сябе. Абноўлены музей не толькі вокамігненна набыў шырокую папулярнасць, але і стаў месцам паломніцтва дызайнераў з розных краін свету. Экспазіцыя падзяляецца на сталую і часовую. Музейныя выставы ўздымаюць нетрадыцыйныя, часам правакацыйныя тэмы, выкарыстоўваючы сучасную экспазіцыйную мову. Да таго ж, Музей дызайна з'яўляецца важнай адукацыйнай пляцоўкай, прычым яго публічныя праграмы адрасаваныя максімальна шырокай аўдыторыі.

У ПАМЯЦЬ ПРА НЯЎДАЛАЕ КАХАННЕ

Можа, беларускія калегі лічаць, што на галоўны прыз нам зарана прэтэндаваць: маўляў, не тэа рэсурсы? Дык заўсёды можна пазмагацца за спецыяльныя. Балазе, адзін з іх уручаецца менавіта за інавацыйны прарыў і вымагае не столькі сродкаў, колькі свежых ідэй.

Эстонскі нацыянальны музей у Тарту.

Прыз Кенета Хадсана могуць атрымаць нават тэа музеі, практыкі або асобныя людзі, якія на конкурс не заяўляліся. Галоўная ўмова — каб намінанты адпавядалі духу Хадсана і яго схільнасці да ломкі мысленчых стэрэатыпаў. Напрыклад, гэты прыз атрымаў Музей разарваных адносін у Заграбе, створаны двума харвацкімі мастакамі ў 2006 годзе і прысвечаны... нешчасліваму каханню. Вясельныя строі, паштоўкі, падарункі разглядаюцца аўтарамі як арт-аб'екты. Музей прапануе ўсім ахвотным стаць часткай калектыўнай эмацыйнай гісторыі, ахвяраваўшы рэч, якая нагадвае пра няўдалыя адносіны з каханым. А летася прыз Хадсана паехаў у Екацярынбург у Музей Барыса Ельцына.

Сёлета прыз Кенета Хадсана атрымаў Нацыянальны музей Эстоніі ў Тарту. Гэты музей, кошт стварэння якога склаў 75 мільёнаў еўра, распавядае пра мінулае эстонскага народа — але без уласцівай гістарычным музеяў акадэмічнасці, дыдактычнасці, пафасу. Стваральнікі экспазіцыі паказалі вузлавыя моманты эстонскай гісторыі такім чынам, што наведвальнік можа сам зрабіць патрэбныя яму высновы. Задача ўсталявання дыялогу паміж людзьмі розных нацыянальнасцяў, сацыяльнага становішча і ўзросту выконваецца ў музеі з дапамогай інавацыйнага выкарыстання інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій.

Прыз Сілета, якім з 2011 года ўзнагароджваюцца музеі за лепшыя дасягненні ў валанцёрскай і грамадскай працы, сёлета атрымаў Музей драўлянага караблебудавання ў харвацкім рыбацкім пасёлку Беціна. Гэты музей без перабольшвання можна назваць грамадскім. Яго фондавы збор сабраны самімі жыхарамі, яны ж з'яўляюцца і музейнымі супрацоўнікамі — на валанцёрскіх пачатках. Самі спраектавалі экспазіцыю, самі праводзяць на ёй актыўную культурна-адукацыйную дзейнасць. Журы адзначыла дасягненні жыхароў Беціны і іх музея ў галіне захавання традыцыйнага ладу жыцця, яго адаптавання да сучаснасці, а таксама ў наладжванні дыялогу пакаленняў.

Пасля падпісання спецыяльнага пагаднення паміж Еўрапейскім музейным форумам і Парламентскай Асамблеяй Савета Еўропы з'явілася яшчэ адна ўзнагарода — Музейны прыз Савета Еўропы. Лаўрэат атрымлівае скульптуру Хуана Міро "Жанчына". Прэтэндэнты павінны не толькі адкрыць новыя магчымасці для развіцця музейнай справы, але і мець агульнаеўрапейскае значэнне. Такім крытэрыям, напрыклад, адпавядаў жэнеўскі Міжнародны музей рэфармацыі, які стаў адным з першых уладальнікаў прыза.

Сёлета ж ён прысуджаны Музею ваеннага дзяцінства ў Сараеве — горадзе, які быў у аблозе амаль чатыры гады, дзе сляды вайны яшчэ бачны на вуліцах. Музей з'яўляецца падкрэслена апалітычным праектам, які імкнецца запоўніць прабел у дакументаванні ваеннага вопыту з пункту гледжання дзіцяці. Ажыццёўная ў студзені 2017 года, гэтая грамадская ініцыятыва ўжо здолела даказаць уласную здольнасць існаваць самастойна. Савет Еўропы разглядае Музей ваеннага дзяцінства ў Сараева як мадэль, што можа быць выкарыстана ў іншых канфліктных і постканфліктных зонах свету.

ФОРУМ ПРАФЕСІЯНАЛАЎ

На асамблею, дзе адбываецца ўрачыстае ўручэнне прэмій, прыязджаюць не толькі кандыдаты, але і шмат гледачоў, жадаючых пазнаёміцца з усёй палітрай сучасных інавацый у музейнай справе. Многія, пабываўшы там аднойчы як кандыдаты, у наступныя гады едуць ужо як гледачы. Людзям падабаецца атмасфера гэтых сустрэч — жывая, творчая, дэмакратычная. Збіраюцца тут сапраўдныя прафесіяналы, якія маюць практычныя дасягненні і гатовыя адстойваць свае погляды. Большасць з іх прэтэндуе на ролю стваральнікаў найлепшага музея Еўропы. Гэта цудоўны прафесійны клуб.

Музейшчыкі, якія трапілі ў арбіту конкурсу, пачынаюць думаць не толькі нацыянальнымі, але і больш шырокімі катэгорыямі. На асамблею прыязджаюць і журналісты. Для іх гэта магчымасць сабраць шмат каштоўнага матэрыяла. У кулуарах адбываюцца дыскусіі, спрэчкі, робяцца заклады. На працягу чатырох дзён падчас публічных прэзентацый праектаў-намінантаў удзельнікі і госці спрабуюць самі вызначыць пераможцаў. А па выніках работы асамблеі яны прысуджаюць прыз сімпатый гледачоў.

Музеям, якія жадаюць паўдзельнічаць у конкурсе, неабходна падаць у арганізацыйны камітэт заяўку і аплациць рэгістрацыйны ўнёсак у памеры 500 еўра. Неўзабаве да вас прыедуць два члены журы, камандзіраваныя выдаткі якіх аплочвае таксама ваша ўстанова. Эксперты дбайна вывучаць усе напрамкі работы музея-заяўніка і складуць справаздачу, якая будзе абмяркоўвацца на агульным паседжанні членаў журы.

Важна адзначыць, што ў спаборніцтве за званне найлепшага еўрапейскага музея ў 2018 годзе актыўна ўдзельнічалі і ўстановы з постсавецкіх краін — Дзяржаўны мемарыяльны гісторыка-мастацкі і прыродны музей-запаведнік В.Д. Паленава, Музей рускага імпрэсіянізму ў Маскве, Музей гісторыі аўта- і мотатэхнікі ў Рызе, Музей дывана ў Баку. Сярод прэтэндэнтаў быў нават Музей Леніна ў фінскім Тамперэ!

Беларускія музеі ў ліку намінантаў 2018 года, на жаль, няма. Але хочацца верыць, што і наша краіна ў хуткім часе зможа развіць музейную справу так, каб прэтэндаваць на галоўныя прызы еўрапейскага конкурсу.

Аляксандр ГУЖАЛОЎСкі, доктар гістарычных навук, прафесар

(Працяг. Пачатак у №19.)

У верасні 1997 года, за паўтара месяцы да смерці мастака, я папрасіў Сашу распавесці як на духу “пра час і пра сябе”. Сустрэліся ў мяне дома. Але замест “класічнага” інтэрв’ю атрымаўся незапланаваны творчы дыялог. Падалося, нібы гэтага мала, — і працяг нашай цікавай гутаркі адклалі на бліжэйшую будучыню. Нам было яшчэ пра што пагаварыць, што абмеркаваць і ўспомніць.

Аднак у мітусні жыцця так здарылася, што больш мы так і не перасякаліся — не лічачы тэлефонных размоў “ні пра што” і кароткіх сустрэч на двары нашага дома па вуліцы Сурганава. Але той вераснёўскі дыялог — як аказалася, апошні ў жыцці мастака — захавайся ў рукапісе ў маім хатнім архіве, і цяпер я цалкам прадстаўляю яго чытачам. Бо мне здаецца, што тыя даўнія роздумі-споведзі мастака і сёння гучаць вельмі сучасна. Аляксандр Міхайлавіч неяк заўважыў: знятыя будаўнічыя рыштаванні нечакана выяўляюць архітэктурную завершанасць будынка. Так здарылася і з гэтымі, апошнімі, роздумамі славутага творцы.

Аляксандр Кішчанка і Барыс Крэпак.

Рэнесансны палёт дэміурга

Да 85-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі, двойчы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі краіны Аляксандра Кішчанкі

— Саша, твая маці Фёкла Пракопаўна мне расказвала, што ты нарадзіўся 5 мая 1933 года ў вёсцы Белы Калодзеж — у 20 кіламетрах ад горада Багучар Варонежскай вобласці. А чаму тады ва ўсіх тваіх дакументах, у энцыклапедыях, кнігах, альбомах значыцца 13 мая? Я ведаю, што на гэты конт існуюць розныя версіі. Якая ж з іх правільная?

— Сапраўды, я нарадзіўся 5 мая, але з-за шырокага разліву Дона бацькі не змаглі своечасова выбрацца ў суседні Цвердахлебавскі сельсавет для афармлення пасведчання аб нараджэнні сына. Толькі праз восем дзён, 13 мая, калі вялікая вада спала і дарога хоць трохі прасохла, дакумент быў аформлены — аднак трынаццатай лічбай і, мала таго, з пераблытаным імем па бацьку (майго бацьку звалі Максімам). Проста па нядабайнасці чыноўніка, які ладна падпіў. Гэтую памылку бацькі выявілі толькі дома, але на яе выпраўленне не было часу. Маўляў, неяк пасля.

— А “пасля” так і не прышло?

— Ведаеш, тады такім няўязкам у сельскіх сем’ях не надавалася кардынальнага значэння: галоўнае, каб быў чалавек добры. Да таго ж, палохала бюракратычная цяганіна па аднаўленні адпаведных дакументаў: занадта шмат часу, доказаў і сведчаньняў спатрэбілася б для атрымання новага. І ўжо ўсе мае пасляваенныя паперы выдаваліся на “Аляксандра Міхайлавіча”. Адзінае, што майго другога сына я назваў у гонар бацькі — Максімам.

— Справа крытыка, напэўна, не ў тым, каб пакутліва знаходзіць адказ на пытанне, што ж гэтым хацеў сказаць мастак, а ў тым, ці затрымаецца глядач ля тваёй карціны? Ці не пройдзе хутка міма,

мелькам зірнуўшы на этыкетку з назвай? А раптам карціна акажацца для яго нязвычайнай па вобразна-пластычных пошуках, “формульнай”, незразумелай? Хто будзе вінаватым у гэтым — аўтар ці ён сам, глядач? Не сакрэт, што многія твае рэчы тлумачаць па-рознаму. Цябе гэта не бянтэжыць, не хвалюе?

— А чаму, уласна кажучы, павінны тлумачыць аднолькава? У людзей усё рознае: жыццёвы вопыт, эрудыцыя, здольнасць да суперажывання, эстэтычны ўзровень. Таму розная і глыбіня пранікнення ў мастацтва. Мне нават здаецца, што сапраўдны твор не можа быць вычарпаны да дна. Нейкія неспасцігальныя глыбіні ў ім павінны заставацца. Мастак, уступаючы ў дыялог з глядачом, і сам не ўсё да канца дагаворвае. Я не імкнуся да таго, каб даваць адказы на ўсе пытанні, якія хвалююць мяне ў жыцці — я проста дзялюся некаторымі сваімі думкамі, далёкімі ад завершанасці. Я нічога не навязваю глядачу, не імкнуся панад ім узвысіцца.

Канешне, усё нязвычайнае выклікае неразуменне, а само неразуменне часам бывае ўласціва і невукам, і знаўцам. Так, прафесіянал можа зусім не разумець і нават катэгарычна не прымаць свайго калегу. Вебер, напрыклад, пра Сёмую сімфонію Бетховена сказаў: “Экстравагантнасць гэтага генія дайшла да крайнасці; Бетховен цяпер даспеў да вар’ягні”. А ці ведаеш, як ставіўся граф Леў Талстой да Шэкспіра?

— Ведаю. Леў Мікалаевіч называў Шэкспіра “пасрэдным літаратарам”, “агідным”, “нудным недапечаным” ды лічыў, што яго п’есы “Кароль Лір”, “Макбет”, “Гамлет” — “вялікае зло, як і ўся няпраўда”. А самаго Талстого не любіў Іван Сяргеевіч

Аляксандр Кішчанка. “Стары дуб”. 1997 год.

Тургенеў. Думаю, тут замяшаная і нейкая зайздасць. Урэшце, так з’явае “інтэлектуальнае” грамадства не прымала пры жыцці Ван Гога і Мадзільяні, Фалька і Філонова. А колькі ў свой час было ў нас зламана здзіў наконт Шагала, Малевіча і наогул Віцебскай мастацкай школы? Падобных прыкладаў не злічыць. А што ўжо казаць пра простага глядача, якога з дзяцінства ніхто не вучыў разумець мастацтва?

Ды і твае творы, Саша, не заўсёды прымалі на “ўра”

некаторыя мастацтвазнаўцы, і — як ні дзіўна — частка калег па пэндзлі. Прычыны тут розныя: ад шчырага неразумнення тваіх, на іхні погляд, “экстравагантных” фармальных пошукаў да “звычайнай гісторыі”: прастой чалавечай зайздасці. Дарэчы, а як ты ставіўся да сучаснай мастацкай крытыкі?

— Каб зарыентавацца ў калейдаскапічнай страктасці сённяшніх праблем, відаў мастацтва, жанраў, стыляў, усвядоміць, што ж ёсць сучаснае творчае мыс-

ленне, трэба, перш за ўсё, валодаць метадалогіяй аналізу мастацкіх з’яваў. Аднак было б памылкай думаць, што яе веданне само па сабе гарантуе беспамылковасць крытычных довадаў. Толькі калі такія веды засвоены творца, пераплаўлены ў асабістае перакананне — тады адкрываецца шырокі і жывы погляд на мастацтва ў яго ўзаемаадносінах з грамадствам і эпохай, з рухам і абнаўленнем традыцый, з глыбінным адчуваннем сучасніка.

— У Мапасана ёсць такая думка: “Каб разважаць пра шуканні, характэрныя для сучаснага мастацтва, патрэбны, перш за ўсё, вытанчанасць і чулінасць зроку...” На мой погляд, калі мастак спяшаецца ў сваіх творах усё дадумаць за гледача, ён — проста малацікавы. Прынамсі, асабіста для мяне...

— Вось, вось! Гі дэ Мапасан быў не дурань, ён ведаў, што казаў. Вельмі актуальныя словы і для тых, хто, займаючы кіруючыя пасады, вырашае лёсы выяўленчай культуры, і для крытыкі, закліканай яе ацэньваць. На жаль, мастацкіх крытыкаў як такіх у нас у Беларусі амаль няма, за выключэннем хіба трох-чатырох чалавек. У прыныце, на прэсу я не магу скардзіцца: пра мяне шмат пішуць мастацтвазнаўцы і асабліва журналісты, але ўсё гэта больш рэцэнзіі ды паведамленні — без глыбіні асэнсавання маёй творчасці. Былі, канешне, і “жоўтыя наезды”, асабліва адносна канцэпцыі майго “Табелена веку”. Зразумела, лепш размаўляць з гледачом удумлівым, уважлівым, неагрэсіўным да мастака. Лічу, што падабацца ўсім не абавязкова: бо тады рызыкуеш згубіцца ў плыні “масавай свядомасці”.

— Дарэчы, табе здарджвалі?

— І не аднойчы, у тым ліку некаторыя мае вучні па інстытуце ды сябры маладосці. Магчыма, з-за майго характара, з-за адметнай для многіх жыццёвай і творчай пазіцыі. Асабліва пасля тых манументальных рэчаў, якія я ствараў па дзяржаўных заказах. Канешне, мне крыўдна, што некаторыя мае яшчэ ў нядаўнім мінулым блізкія сябры — у тым ліку, таленавітая Зоя Літвінава — у пэўнай меры да мяне астылі. Іншыя папкілі за маё сяброўства і творчае супрацоўніцтва з Міхаілам Савіцкім. Яшчэ нехта не дараваў мой развод з жонкай Ангелінай Бельцоковай, з якой я пражыў шмат гадоў, і жаніцьбу з маладой Нінай Кухарэнка. Хтосьці не мог спакойна спаць з-за таго, што мне даставаліся буйныя манументальныя аб’екты нахштат мазаік у мікрараёне “Усход-1”, афармленне фасада гасцініцы “Турыст” на Партызанскім праспекце, тарца будынка на Юбілейнай плошчы ці габеленаў — для Музычнага вучылішча імя Глінкі і Залы эканамічнага і сацыяльнага Савета ААН у Нью-Ёрку.

І гэтак далей. Але, па вялікім рахунку, я не вельмі крыўджуся. Разумею, што ўсё гэта мітусня, бег на месцы, дакладней — бег па замкнёным коле. Так было спакон вякоў у бурлівай прасторы мастакоўскага жыцця...

Барыс КРЭПАК

Заканчэнне — у наступных нумарах “К”.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Мовай акварэлі" Валерыя і Міхаіла Свістунowych — да 21 мая.
- Выстава графікі Аляксандры Паслядовіч (1918 — 1988). Да 100-годдзя з дня нараджэння. Да 20 мая.
- Выстава "Тэрыторыя зямных надзей" (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.
- Выстава "Кітайскі жывапіс ідэй" (з Нацыянальнага мастацкага музея Кітая) — да 26 чэрвеня.
- Выставачны праект "Айвазоўскі і марыністы" — да 1 чэрвеня. У рамках праекта ў выхадныя дні працуе танцавальны перформанс "Жывапіс. Рух. Танец".
- Пачатак усіх харэаграфічных выступленняў — у 17.30.
- Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.
- 19 мая музей запрашае мінчан і гасцей сталіцы прыняць удзел у штогадовай Міжнароднай акцыі "Ноч музеяў". Тэмай арт-праекта "Ноч музеяў-2018" стане "Форма колеру" (14 лакацый, дзе колер прадстаўляе не толькі важныя ідэі, але і становіцца пазнавальным абліччам кожнай пляцоўкі). З 19.00 да 02.00.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Выстава твораў Волгі Навіцкай "Сны аб мінулым" — да 18 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- "Лаза як песня" (сумесная выстава майстра лозаплацця Алены Васільеўны Гурэцкай і яе вучняў) — да 20 мая.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саламапляценні

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

(на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.
- Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:
 - Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
 - Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
 - Выстава графікі Сальвадора Далі "Боская камедыя" — да 31 мая.
 - Выстава "Зладзейскія грошы, або Гісторыя фальшы-ваманецтва" — з 17 мая.
 - Лекцыя "Далі, Дантэ і Мікіта Моніч" — 26 мая.
 - Пачатак а 14-й.
 - Часовая экспазіцыя "Пад тупфікам у Музы. 3 гісторыі абутку" — да 10 чэрвеня.
 - 19 мая музей у 13-ты раз прыме ўдзел у міжнароднай акцыі "Ноч музеяў". Акцыя "Трынаццатая ноч" стане для наведвальнікаў незвычайнай і чароўнай. Час мерапрыемстваў — з 19.00 да 01.00.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Інтэрактыўная пазнавальная выстава "Займальная астраномія. Цуды Сусвету" — да 29 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Чалавек. Космас. Беларусь" — да 26 чэрвеня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- 25 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізе. У партыі Кармэн — Аліма Мамдзі (Францыя).

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 19 — "Нязваны госць" (сямейная меладрама) С.Бартохавай.
- 20 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект).
- 21 — "Сіняя-сіняя". Магілёўскі абласны тэатр лялек прадстаўляе галюцынацыю ў адной дзеі У.Караткевіча (у рамках X Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек).
- 22 — "Месячны П'еро" (візуальна-музычная

ў асобах", прысвечаная 100-годдзю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 25 мая.

- Часовая экспазіцыя "Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей" — да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Тры незвычайныя калекцыі" са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня.
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
- Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава Наталлі Шапавалавай "Дзёнік падарожжаў" — да 22 мая.
- Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
- Слуцкая брама
- Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "І зноў ажываюць паданні".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".
- Квэст "Таямніца двух кудраў".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Музейныя заняткі.
- Музейная фоталяцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыя:
 - "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
 - Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
 - Часовая экспазіцыя "У любові да роднай зямлі".
 - Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
 - Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
 - Музейныя майстар-класы і заняткі.
 - Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
 - Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
 - Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульня "Таямніцы дома Песняра".
 - Акцыі:
 - "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).
 - Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

- 19 мая з 20.00 да 24.00 музей і яго філіялы праводзяць гіпер-квэст "Музейны дэтэктыў" (7 музеяў за адну ноч).

Філіялы Музея гісторыі

горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- "Мінск губернскай шляхецкай побыт".
- Персанальная выстава твораў Кастуся Качана "Правінцыя" — да 20 мая.
- Выстава жывапісу Эдуарда Зеньчыка (Эстонія) "Дотык прыгажосці" — да 2 чэрвеня.
- Выстава-конкурс сучаснага мастацтва "Беларускі Тыдзень Мастацтваў" (Belarus Art Week) — з 23 мая да 3 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

Экспазіцыя:

- "Колас часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8.
Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава "МотаВелаМінск. Двухколавая гісторыя" — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Інтэрактыўны праект пра гісторыю мінскай фатаграфіі "Прывітанне з Мінска" — да 26 жніўня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Прырода Лідчыны".
- "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:
 - Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".
 - "Бядзем пачатак мы ад Гедыміна...".
 - Мемарыяльны пакой Валянціна Таўляя.
 - Выстава са збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.".
 - Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
 - Выстава "Вайны свяшчэнныя старонкі".
 - Выстава "Надзейны шчыт краіны".
 - Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".
 - Выстава "Жыве мая ліра нанова!"

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстава творчых дасягненняў навуэнцаў дзіцячых школ мастацтваў Беларусі — з 23 мая да 6 чэрвеня.

УВАГА!
ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША АФІША!

Звяртайцеся:
+375 17 286 07 97,
+375 17 334 57 41 (факс)
kultura@tut.by

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- 20 — "Тоска" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Прэм'ера. Пачатак а 18-й.
- 21 — "Маленькі прынец" (балет у 2-х дзеях) Я.Глебава.
- 21 — "Zarzuela (Свята галубкі)" (канцэрт іспанскай музыкі). Камерная зала імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.
- 22 — "Вяселле Фігара" (опера ў 4-х дзеях) В.А.Моцарта.
- 23 — "Карсар" (балет у 3-х дзеях) А.Адана, Ц.Пуні, Л.Дэліба, Р.Дрыга, П.Альдэнбургскага.
- 24 — Святочны канцэрт (да 85-годдзя Вялікага тэатра Беларусі).

■ 25 — "Кармэн" (опера ў 3-х дзеях) Ж.Бізе. У партыі Кармэн — Аліма Мамдзі (Францыя).

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

- 19 — "Нязваны госць" (сямейная меладрама) С.Бартохавай.
- 20 — "3 жыцця насякомых" (незалежны тэатральна-музычны праект).
- 21 — "Сіняя-сіняя". Магілёўскі абласны тэатр лялек прадстаўляе галюцынацыю ў адной дзеі У.Караткевіча (у рамках X Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек).
- 22 — "Месячны П'еро" (візуальна-музычная

інсталяцыя музычнай капэлы "Санорус").

- 23 — "Anatoly Taran — SOLO" (прэзентацыя альбома).
- 24 — "Тры Жызэлі" (драма) А.Курэйчыка.
- 25 — "Кар'ера доктара Рауса" (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча.
- 26 — "Тэрыторыя творчасці" (студыя "Арт-квартал" прадстаўляе). Пачатак а 17-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 19 — "Фенька" (неверагодная гісторыя) Л.Панцэлева.
- 20 — "Асцярожна, Соня!" А.Усачова.
- 26 — "Брэменскія музыкі" В.Ліванава, Ю.Энціна. Пачатак спектакляў аб 11-й.